Maurice Blanchot

Son İnsan

KABALCI

MAURICE BLANCHOT

SON /NSAN

KABALCI YAYINEVİ: 316
Çağdaş Fransız Düşüncesi: 11

Maurice Blanchot çağdaş Fransız yazınındaki en esrarengiz ve etkili kişilerden biridir. Çalışmaları felsefi eleştiri (ya da tamamen anti-felsefi) makaleleri ve kitaplarının yanı sıra roman ve récit yazımını da kapsar. Üniversite ortamı dışında çalışan son yüzyılın önemli edebiyat kuramcılarından biridir.

Blanchot 22 Eylül 1907 tarihinde Doğu Fransa'da Saint-Germain-du-bois (Saone-et-Loire) kantonundaki Quain köyünde yaşayan bir katolik ailede doğdu. 1930'ların başında üniversiteden sonra, Blanchot *Journal des Débats*'nın yazı işleri kadrosunda, dış politik ilişkilerde yazı işleri sorumlusu oldu.

En uzun süren arkadaşlığı Emmanuel Levinas'la olanıdır. Emmanuel Levinas, 1925'te tanıştıkları Strasburg Üniversitesi'nde Blanchot'yla birlikte doktora öğrencisiydi. Çalışması, varlığın ahlaksal boyutlarının baskısıyla ilgili bir Batı düşünüşü kritiği oluşturmaktı. Blanchot'nun 1945 sonrası çalışması özellikle Levinas'ın *Totalité et infini* kitabının 1961'de yayınlanmasından sonra Levinas-ınkiyle üstü kapalı bir diyalog oluşturmuştur.

Savaş yıllarında. Blanchot'nun Franz Kafka'dan ve 1940'larda arkadaş olduğu Georges Bataille'dan etkilendiği ilk kitapları *Karanlık Thomas* (1941) ve *Aminadab* (1942) yayımlandı. Blanchot'nun yalnızlığı ve yazma dışında topluma girmeyi reddi, ona özgü bir mistik ve ün etkisi yarattı. Gizli çekilmiş bir fotoğrafı bile geniş çaplı ilgi ve söylentinin nedeni oldu. Maurice Blanchot, 20 Mart 2003 yılında öldü.

Maurice Blanchot
Le Dernier Homme © Éditions Gallimard, 1957
Son Insan © Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2008

Birinci Basım: Mart 2008

Kapak Düzeni: Gökçen Yanlı
Teknik Hazırlık: Zeliha Güler
Yayına Hazırlayan: Çağan Orhon

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34110 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05
yayinevi@kabalci.com.tr www.kabalci.com.tr
internetten satış: www.kabalci.com.tr

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Turquie et de l'Institut Français d'Istanbul

Çeviriye ve yayına katkı programı çerçevesinde yayımlanan bu yapıt, Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın, Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

KÜTÜPHANE BILGI KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Blanchot, Maurice

Son Insan

ISBN 975-997-122-4

Baskı: Yaylacık Matbaacılık San. Tic, Ltd. Şti. (0212 567 8003)
Litros Yolu Fatih San. Sitesi, No: 12/197-203 Topkapı-İstanbul

MAURICE BLANCHOT

SON İNSAN

Çeviren
İsmail Yerguz

KARALCI YAYINEVİ

1

Bu sözcüğü kullanma olanağını bulur bulmaz kendisi hakkında her zaman ne düşünmek zorunda kaldıysam onu açıkladım: Onun son insan olduğuydu bu. Aslında onu başkalarından ayıran hiçbir şey yoktu hemen hemen. Daha silikti, ama mütevazı değil, konuşmadığında buyurgandı; bu anlarda, sessizce, belli belirsiz reddettiği düşünceler atfetmek gerekiyordu ona; bu, bizi şaşkınlık ve umutsuzluk içinde sorgulayan gözlerinden okunurdu: Niçin bundan başka bir şey düşünmüyorsunuz? Niçin bana yardım edemiyorsunuz? Gözleri açık renkti, gümüş gibi açık renkliydi ve çocuk gözlerini andırıyordu. Ayrıca yüzünde de çocuksu bir şeyler vardı, bizi saygıya, ama aynı zamanda da belirsiz bir koruma duygusuna davet eden bir ifadeydi bu.

Az konuşuyordu gerçekten, ama sessizliği fark edilmiyordu çoğu zaman. Bir tür ketumluk, kimi zaman biraz küçümseme, kimi zaman da büyük bir kendi içine ya da bizim dışımıza kapanma gibi bir şeydi bu benim inancıma göre. Bugün düşünü-

yorum da belki her zaman var olan biri değildi, ya da henüz var olmuyordu. Ama daha sıradışı bir şey de düşünüyorum: Bizi şaşırtmayan bir sadeliği vardı.

Bununla birlikte rahatsız ediyordu. Beni başkalarından daha çok rahatsız etti. Belki herkesin, belki de sadece benim koşullarımı değiştirdi. Belki de bütün varlıkların en işe yaramazı, en gereksiziydi.

Ve sanki bir gün bana şunları söylememiş miydi? "Ben kendimi düşünemem: Korkunç bir şey var burada, gözden kaçan bir zorluk, karşılaşılmayan bir engel." Ve hemen arkasından da: "Kendisini düşünemeyeceğini söylüyor: başkalarını da, bir başkasını da, ama çok uzaktan atılan, hedefine ulaşmayacak olan ok gibi bir şey bu, ne var ki bu ok durduğunda ve düştüğünde uzaklardaki hedef titrer ve onu karşılamaya gelir." Böyle anlarda çok hızlı ve sanki alçak sesle konuşur; sonsuz gibi gözüken, bir dalga sesiyle yuvarlanan şahane cümleler, evrensel bir mırıltı, algılanamaz bir dünya şarkısı. Sürer bu, tatlılık ve uzaklaşmayla korkunç bir biçimde kabul ettirir kendisini. Nasıl yanıtlamalı? Bunu dinleyip de, bu hedef olduğu duygusuna kapılmayacak olan biri var mıdır?

Hiç kimseye hitap etmiyordu. Benimle konuşmamış olduğunu söylemek istemiyorum, ama onu

dinleyen benden bir başkasıydı, belki daha zengin, daha anlayışlı ve bir yandan da daha tikel, neredeyse çok sıradan biri, sanki karşısında, vaktiyle ben olmuş olan, tuhaf bir biçimde, ortak tinin varlığı ve birleşik gücü olan "biz"de uyanmıştı. Kendimden biraz fazla, biraz eksiktim: her halükârda bütün insanlardan fazla. Bu "biz"de, yeryüzü, elementlerin gücü, bu gökyüzü olmayan bir gökyüzü, bir yükseklik ve sükûnet duygusu, aynı zamanda karanlık bir zorlamanın acılığı var. Bunların tümü onun karşısındaki ben'dir ve o hiç gözükmez neredeyse.

Adamdan korkmak, sürekli yok olmasını düşlemek içi nedenlerim oldu, onu ortadan kaybolmaya ikna etmek istedim, ona kendisinden kuşkulanmadığını itiraf ettirmeyi de isterdim, hiç kuşkusuz beni de yok edecek bir itiraf olurdu bu, dikkat, hesap, umut, şüphe, unutma ve nihayet acımayla çevirdim etrafını, ama başkalarının merakına karşı da her zaman korudum onu. Dikkatleri üstüne çekmedim. Bu bağlamda garip şekilde zayıf ve savunmasızdı. Şahsına yönelmiş yüzeysel bir bakış, kavranamaz bir tehdit karşısında bırakıyordu onu sanki. Onu olduğu yerde bulabilen derin bakış, canını sıkmıyordu, daha az sıkıyordu. Orada çok hafif, çok kaygısız, çok dalgındı. Orada ona ulaşabilmiş olanı ve onda neye ulaşılmış olduğunu bilmiyorum.

Öyle anlar oluyor ki, onu olması gerektiği gibi buluyorum: okuduğum, yazdığım herhangi bir söz onun sözlerine yer açmak için bir kenara çekiliyor. Böyle anlarda susmuş olduğunu ve dikkatimi başka bir ana çektiğini tahmin ediyorum. Odasının önünden geçiyorum; öksürdüğünü duyuyorum –bir kurt gibi derdi– ve gerçekten de soğuk bir inilti, belirgin, sert, hafif yabanıl bir gürültüydü. Yürüyüşü konusunda hiç yanılmadım: daha ziyade yavaş, sessiz ve eşit adımlar, o müthiş hafifliğiyle bağdaşmayacak kadar sağlam, ama ağır olmayan, bununla birlikte koridorda bile yürüdüğünde, hep bir merdiven çıktığı, çok aşağılardan, çok uzaklardan geldiği ve hâlâ çok uzaklarda olduğu izlenimi veren adımlar atıyordu. Gerçek olan şu ki yalnızca kapımın önünde durduğunda duyuyor değilim onu, durmadığında da duyuyorum. Karar vermek zor bu konuda: Hâlâ geliyor mu? Çoktan gidiyor mu yoksa? Kulak bilmiyor bunu; sadece kalp atışı ortaya çıkarıyor.

Kekeliyor neredeyse. Bir sözcük bir başkasının arkasına gizleniyor şaşırtıcı bir çabuklukla. Belli belirsiz duraksıyor; neredeyse sürekli duraksıyor; duraksaması sadece benim kendimden biraz emin olmamı, onu dinlemeyi ve ona cevap vermemi sağlıyor. Bununla birlikte başka bir şey daha vardı: bir alavere havuzu açılıyordu sanki ve birbirimize göre

seviye değiştiriyorduk.

Uysal, neredeyse itaatkâr, neredeyse boyun eğmiş ve çok az karşı çıkan, reddetmeyen, bizi neredeyse hiç haksız çıkarmayan ve yapılması gereken her şeyde safça bir onaya hazır. En basit olanın onu çok basit bulduğu ve en ilgisiz şeylerden söz etmenin onu bütünüyle meşgul ettiği, ona insanların anlamadığı bir zevk verdiği günler olduğunu sanıyorum: ama herkesle değil ya da sadece herkesle mi? Evet demenin, sonsuz onaylamanın mutluluğu.

Onu önce ölü, sonra ölürken tanımış olduğuma inandım. Kapısının önünden geçerken onunla ilgili olarak şu imge verildi bana: "İşte sizin olabilecek bir oda." Daha sonraları, bazı anlarda ondan geçmiş zamanda bahsetmek zorunda bırakıldığımda, daha yeni ölen biri tarafından işgal edildiği söylenen bu odanın kapısını yeniden gördüm ve onun, yerini bir canlıya bırakan bir ölüden başkası olmadığı ana döndüğümü sandım. Neden bu geçmiş zaman? Beni ona yaklaştırıyor muydu? Bana ona karşıdan ve şimdide, ama bir aynada bakma gücü vererek onu daha kavranabilir mi kılıyordu? Ya da geçmiş zamanda olan ben miyim? Bu "Onu görüyorum" ve hemen arkasından da "Onu görüyordum, demek ki o beni görmüyor" duygusu bizim

ilişkilerimize dile getirilmeyen bir umutsuzluğun sıkıntısını getirdi. Onu hiçbir zaman yalnız bırakmamak isterdim, yalnızlık onun adına korkutuyordu beni ve geceler de, uyuduğu düşüncesi korkutuyordu beni, uyumadığı da. Sanıyorum hiç düş görmemiştir. Hiçbir zaman kapalı olmayan, bir yanı açık bir uyku da korkunçtur: gözkapaklarının altındaki, solan, insan öldüğünde biraz beyazlaşan o siyahlığı düşünerek andığım bir uyku; öyle ki ölmek, bir an açıkça görmek olur.

Senin düşündüğünden fazla mı düşünüyordu? diye sorsam kendime, onu en kötüsünden masum kılan hafiflik tininden başka bir şey görmem. Son derece sorumsuz bir varlık, bir o kadar az suçlu, bir deli gibi ve en küçük bir delilik belirtisi göstermeyen ya da bu deliliği her zaman içinde saklayan, hiç yanılmayan: gözlerdeki bir yanmaydı. Onu bir hataya çekmek gerekiyordu, sadece onun için, yitirilmiş hata hissini yeniden icat etmek gerekiyordu. Düşüncelerden bahsediyordu: ne kadar hafiflermiş, nasıl anında yükselirlermiş, hiçbir şey bulandırmaz, hiçbir şey dayatmazmış onları. "Ama onları acı yapan da bu değil midir?" – "Acı? Hafifçe acı."

Hiçbir temellendirmeye gereksinim duymayacak bir insanın sonsuzluk duygusunu verdi bana. Birbirlerine görünmez olan onları daha iyi görebil-

mek için kafamda bir Tanrı varsayma düşüncesine dönüyordum. Beni cehaletimle zenginleştirdi, bana bilmediğim bir şeyler eklediğini söylemek istiyorum. Birbirimize rastladığımız andan itibaren kendim için kayboldum, ama aynı zamanda çok da fazlasını kaybettim ve şaşırtıcı olan, mücadele etmem, onu yeniden yakalamak için hâlâ mücadele edebilmem. Nereden geliyor bu? Olduğum yerde, beni sürüklediği yerde, her şeyin sanki başka bir başlangıçla yeniden ele alınabileceği noktanın yanından sürekli olarak geçmem nereden geliyor? Bunun için yeterli olurdu... Mücadeleden kesinlikle vazgeçmemin yeterli olacağını söylüyor.

Çok güçlüydü, ama yenilmez değildi. Tersine bizim ölçülerimizin dışına taşan bir zayıflığı vardı. Evet, bizim dayanma gücümüzü aşıyordu bu: Tam anlamıyla korkunçtu, dehşet uyandırıyordu, mutlak güce sahip birinin uyandırabileceği dehşetten çok daha büyük bir dehşet, ama oldukça tatlı ve bir kadın için nazik ve şiddetli bir dehşet. Ona hakaret etmek benim haddim değildi belki, ama hakaret etme düşüncesi sıkıntı veriyordu: Kesinlikle bana geri dönmeyecek bir taş atmaktı bu, bana asla isabet etmeyecek bir oktu. Kimi yaraladığımı da, bunun nasıl bir yara olduğunu da bilmiyordum, kimse paylaşamazdı bu yarayı, ne de başka birisinde iyileşebilirdi bu yara, sonuna kadar yara olarak

kalacaktı. Ve özellikle ölçüsüz zayıflığı: ona çarparak da olsa yaklaşma cesareti gösteremediğim şey buydu.

Kendi hikâyesiyle ilgili olarak anlattıklarını genellikle açıkça kitaplardan aktarıyordu, bir tür acıyla hemen fark ediliyordu durum ve onu dinlememek için büyük çabalar harcanıyordu. Konuşma isteğinin en tuhaf biçimde kesilmesi işte o anlara rastlıyordu. Olayların ciddiyeti dediğimiz şey konusunda belirgin bir fikri yoktu. Hakikat, söylenmesi gerekenin kesinliği şaşırtıyordu onu. Bu şaşkınlığı her seferinde göz kapaklarının hızlıca kırpılmasıyla belli oluyor ve gizleniyordu. "Olaydan ne anlıyorlar peki?", geri çekilme hareketinden okuyordum soruyu. Sanmıyorum ki zayıflığı, yaşamlarımızı naklettiğimizdeki sertliğe dayanabilsin, hayal bile edemezdi onu ya da başına hiçbir zaman gerçek bir şey gelmemiş miydi? Rastlantısal hikâyelerle bir boşluğu mu gizleyip aydınlatıyordu? Ama bir maskenin arkasında, bulunduğu yeri bir türlü gösteremeden ebediyen yardım isteyen birini açığa çıkaran bir çığlık gibi, oradan buradan doğru bir nota çıktığı oluyordu.

Kimileri için son derece kolay yanaşılır biriydi; kimileri içinse dışı olağanüstü parlak bir masumiyetle kuşatılmış, ama içi son derece sert binlerce

kristal köşesinden oluşmuştu, öyle ki, en küçük bir yaklaşma girişiminde masumiyetinin uzun ve ince iğneleriyle delik deşik olabilirdi. Oradaydı, hafifçe geri çekilmiş, çok az konuşuyordu, çok gariban ve çok sıradan sözcükler kullanıyordu; sıkıcı bir hareketsizlikle neredeyse gömülmüştü koltuğa, kollarının ucundan sarkan, iri elleri yorgundu. Ama zar zor bakılabiliyordu; ona daha sonra bakmaya saklıyordu insan kendini. Onu böyle düşündüğümde: Kırılmış bir insan mıydı? En başından beri hep çöküşte miydi? Ne bekliyordu? Neyi kurtarabileceğini umuyordu? Onun için ne yapabilirdik? Her sözümüze bu kadar açlıkla özlem duymak niye? Bütünüyle mi bırakıldın? Kendin için konuşamaz mısın? Senin yokluğunda biz mi düşünmeliyiz, senin yerine biz mi ölmeliyiz?

Kendisini destekleyecek ne olduğunu bilmediğim güçlü bir şeye ihtiyacı vardı. Ama onu içine kapatmış gibi gözüken her şey acı veriyordu bana. Bu bana sıkıntı, huzursuzluk veriyordu. Beni benden alan bu huzursuzluktu, benim yerime daha genel, kimi zaman "biz"i, kimi zaman daha bulanık ve daha belirsiz bir şeyi koyuyordu. Ve o zaman böylesine yalnız olan onun önünde çok kalabalık olmaktan, birbirimize son derece zayıf, ama güçlü, ama gerekli ve onun yabancısı olduğu birçok bağla bağlı olmaktan acı çekiyorduk. Daha sonra bu ilk

dönemleri aradım. Onu görmek istediğimde, onun tarafından, onda hâlâ kendimle ilgili olanı tanımak istediklerim tarafından sürekli rahatsız edildim.

Yaşamı kolaylaştırmadı benim için; son derece önemliydi ve son derece anlamsızdı. Bir şey gizlediğine, kendisini gizlendiğine inanmak mümkündü. Canınızı sıkanın arkasında bir sır olduğunu düşünmek her zaman yatıştırıcıdır, ama bu gizli şey bizde gizlenmekteydi. Hiç kuşkusuz şaşırtıyorduk onu, ama bizi merak etmesine yol açacak kendi kendisiyle ilgili kaygıları yoktu. Ve merak ona karşı işleyemeyeceğimiz bir hataydı; ketumluk, kapalı gözler rica ediyordu tatlılıkla; görülmemeyi, gözlerinde nasıl çoktan kaybolmuş olduğumuzun görülmemesini istiyordu, sanki bize, karşı kıyıda yaşayanlarmışız gibi bakmamak ne kadar zordu onun için. Daha sonra bana doğru dönmüş olmasının nedeninin bu düşünceyle daha hafif bir biçimde ilişki kurmaktan başka bir şey olmadığını anladım kesinlikle; çok güçlü olmuştu bu düşünce, sınamak gerekiyordu onu. Öyle sanıyorum ki, sonlandırma gereksinimi onunla her zaman daha buyurgan bir biçimde konuşuyordu.

Her şeyi tutkuyla dinleyen birinin yanında yaşanabilir mi? Bu sizi yıpratır, yakar. İnsan biraz ilgisizlik bekler; unutma aranır; şu bir gerçek ki unut-

ma hep oradaydı: sürekli, hiç durmadan konuşulması gereken yer, unutmanın tutkulu derinliğinin önüydü.

Bize yabancı değildi, tersine hataymış gibi görünen bir yakınlıktaydı. Bizimle gündelik ilişkilerin tabiiliğini sağlamak için, hayal edemeyeceğim bir kararlılıkla mücadele ediyordu. Ama bir yandan da onu düşünmekte ne kadar güçlük çekiyordum: tek başıma başaramıyordum bunu, başkalarını çağırmam gerekiyordu kendimde. Her şey bir yana bizimle sanki rastgele, önsezileriyle konuştuğundan, sustuğu için bize yeterince saygılı davranmadığından korkuyor gibiydi. Bizim için bir işkence olduğunu biliyor olmalıydı ve bu işkenceyi bizim için olabildiğince hafif kılmaya çabalıyordu. Yanımızdaydı, yeterliydi bu, bizden biri gibi yanımızdaydı, bu önlem, kendimizi karşısında açığa çıktığımızı hissettiğimiz şey olmadıkça, kibarlığın sınırıydı pekâlâ. En tuhafı da ancak hepimizin onun mevcudiyetine tamı tamına yeterli geleceğimiz izlenimi içinde olmamızdı ve de bir tek kişi, yalnız başına, onu orada tutamazdı, ama çok etkileyici olduğundan değil, tersine ihmal edilmeye ihtiyacı olduğundan. Gerekenden fazla olması gerekiyordu onun: bir fazla, sadece bir fazla.

Oysa direniyorduk da ona, neredeyse sürekli

direniyorduk. Bunu düşüne düşüne sonunda çevremizde onun aşamayacağı bir çember bulunduğuna inanmaya başladım. Kendi kendimizin noktaları vardı ki, o dokunamıyordu bu noktalara, onun erişemeyeceği kesinlikler, düşünmesine izin vermeyeceğimiz düşünceler vardı. Bizi olduğumuz gibi görmemesi gerekiyordu, biz de, bizde görmediklerini öğrenmeye girişmemeliydik. Ama sizi yakalar yakalamaz bırakacak kadar dalgınlaşan bir dikkatten kaçmak kolay değildir. Ve belki her birimiz, onda en önemli olanı koruyarak, yalnızca ona bunu göstermeye çalışıyorduk: bilmem hangi gereksinimle onu depoda tutar gibi, koruma altına alarak. Ondan neyi çıkarıp almak isterdim, onu kesinlikten yoksun bırakmak için hangi kesin şey gerekliydi bana? Hemen veriyordum yanıtı: o, sadece o. Ama öyle sanıyorum aynı zamanda bambaşka bir yanıt da buluyordum bu soruya.

Belki de aramızdaydı: önce hepimizin arasında. Ayırmıyordu bizi, doldurmayı istemediğimiz belli bir boşluk oluşturuyordu, saygı gösterilmesi gereken, belki de sevilmesi gereken bir şeydi bu. Biri konuşmasını kestiğinde, kaybolan düşüncenin peşine düşmemek kolay değildir, ama düşüncesi bizi sık sık çağırsa da, ona böyle bir şiddet uygulayamazdık, çok büyük bir masumiyetle, çok açık bir sorumsuzlukla susuyordu, mutlak olarak ve tama-

men susuyordu. Yardım istemiyordu bu suskunluk, sıkıntı doğurmuyordu, zamanı yavaşça öldürüyordu. Aramızdaydı, ama gizli tercihleri, onu ansızın uzaklara atan öngörülemeyen hareketleri vardı, sadece orada olanlara karşı kayıtsız değildi, bizi de, kendimize karşı kayıtsız kılıyor ve bize en yakın insanları bizden alıyordu. Bizi çöle döndüren fırtına, sessiz fırtına. Ama daha sonra kim oluyoruz da biz, kendimizi kendimizle tekrar bulacağız, o korkunç anda sevilmeyeni seveceğiz?

Öyle sanıyorum ki ondan bize, bizi heyecanlandıran, aldatan, bizi, düşünülmesine izin vermeyen bir düşüncenin kuşkusuna açan bir düş geliyor. Farkında olmadan ve bizim iznimiz olmaksızın, bu düşünceden bize bir şeyler iletip iletmediğini soruyordum bazen kendime. Bu çok basit sözcükleri dinliyordum, sessizliğini dinliyorum, zayıflığını öğretiyorum kendime, istediği her yerde sessizce izliyorum onu; ama merakı sildi, öldürdü bile, onu sorgulayan ben kimim, bilmiyorum, beni daha cahil ve cehaletle tehlikeli biçimde dolu bırakıyor. Bize ifşa ettiklerinin yaklaşmasına izin verecek doğru duygular beslemiyorduk belki de ona karşı. Hangi duygulardı bunlar? Benden onun için ne doğabilirdi? Bilmediğim bir şeyi hissetmiş olmam gerektiğini, hiçbir fikrim olmayan hareketlerle bağlanmış olduğumu düşünmek korkunç bir şey. En azından

şu doğru: bu yeni duyguları kendimde bulmaya çalışmadım asla. Ve o daha ortaya çıktığı anda basitliği, tuhaf hiçbir şeye ve de bir başkasıyla ilgili olarak söyleyemeyeceğim bir şeye razı olmuyordu. Gözetmem gereken gizli bir kural gibiydi bu.

Benden her an esirgenen düşünce: sonuncu olan o, sonuncu olmayacaktı yine de.

Beni kendimden vazgeçirmesini ancak hissedilemez bir biçimde fark edebiliyordum. Hiç ilgi beklemiyordu benden ve benden beklediği bir düşünceden daha azıydı. En güçlüsü de bu daha az olandı. Sınırsız bir dalgınlık borçluydum ona ve bir beklentinin karşıtını, kuşku olmayan bir inancın tersini ise daha az borçluydum: cehalet ve ihmal. Ama bu da yeterli değildi: bu cehaletin benim kendimi göz ardı etmesi ve beni usulca, dışlamadan ve tiksinmeden, belirsiz bir eylemle bir kenara atması gerekiyordu. Kim çıkıyordu karşısına o zaman? Kim konuşuyordu onunla? Kim düşünmüyordu onu? Bilmiyordum bunları, kesinlikle ben değildim, hissettiğim sadece buydu.

Bir Tanrının bizzat kendisinin bile tanığa ihtiyacı vardır. İlahi gizliliğin bu dünyada delinmesi gerekir. Tanığının ne olabileceğini uzun uzun düşünmüştüm. Bu tanığın ben olmam gerektiğini, sadece amaç uğruna kendi kendini dışlaması değil, fayda gözetmeksizin amaçtan da dışlanması ve yol üstün-

deki sınır taşı gibi sessiz ve hareketsiz bir varlık olması gerektiğini düşününce hasta oluyordum adeta. Kendi kendimi sınır taşı gibi bir şey yapmak için çok zaman harcadım, zor ve zahmetli bir zaman. Ama yavaş yavaş –birden– bu hikâyenin tanıksız olduğu ortaya çıktı: Ben oradaydım, –"ben" şimdiden bir Kim'den fazlası değil miydi? Bir 'Kim' sonsuzluğu mu? – kendisi ve yazgısı arasında kimsenin bulunmaması, yüzünün çıplak ve bakışının bölünmeden kalması için vardım ben. Onu görmek için değil, kendi kendisini görmemesi için, aynada gördüğünün ben olması için, ondan başka biri –bir başkası, yabancı, yakın, kayıp, öteki kıyının gölgesi, hiç kimse– olması için ve böylelikle sonuna kadar insan olarak kalması için vardım. İkiye bölünmüş olması gerekmiyordu. Sona varanların büyük arzusudur bu: kendilerine bakarlar ve kendileriyle konuşurlar; kendi kendilerini, kendi kendileriyle dolu en boş, en yapay yalnızlık haline getirirler. Ama ben orada olsaydım, insanların en yalnızı olacaktı, kendisi bile olmayacaktı, son insan – en son– bile olmayacaktı. Bu kadar büyük ödevler, bu kadar çıplak duygular, bu kadar ölçüsüz kaygılar çok korkutabilirdi beni. Buna ancak aldırmazlıkla, günlerin hareketiyle, onu kendimde ve kendi kendisinde keşfetmeyi reddederek yanıt verebilirdim.

Şimdi hatıralarımda, sanki ondan başkasını görmemiş gibi baktığım bir insan olarak duruyorsa, bu itibar ölçmez onun değerini. Bu itibar onu yakalayabilmek için uyguladığım baskıyı, ilişkilerimizin yanlışlamasını, onu kavrayamayan ve bana, onu ancak itibarlı hatırlatan zayıflığımı dile getirir sadece. Böylelikle her şeye ihanet ettiğimi biliyorum. Hayatımın en küçük bir parçasını nasıl saptırabilirdi o? Belki de o burada, ışıklı penceresini gördüğüm bir odada. Yalnız bir insan, bir yabancı, ağır hasta bir insan. Uzun süredir yatağından çıkmıyor artık, hareketsiz, konuşmuyor. Bu konuyla ilgili olarak kimseye soru sormuyorum, söylenenlerin, benim zannettiğim insanla ilgili olduğundan emin değilim. Bütünüyle unutulmuş gibi geliyor bana. Bu unutuş koridordan geçerken soluduğum bir şey. Yemeğini bizimle birlikte yemek için geldiğinde donuk olmayan, tersine ışıldayan, neredeyse görünmez bir parıltıyla ışıldayan, silik, tatlı yüzüyle bizi şaşırtmasının nedenini kestirebiliyorum. Unutuşun yüzünü gördük biz. Kesinlikle unutulmuş olabilir, aslında unutulmayı ister, ama hepimizi ilgilendirir bu.

Gizli tercihlerinden söz ettim. Bir gizem unsuruydu. Tercihlerinden, sanıyorum her birimiz başka birinin hedef alındığını hissediyorduk, ama herhangi bir başkası değildi, her zaman en yakın olan-

dı, dokunduğumuzu, sürtündüğümüzü, aslında buraya kadar var olduğuna ikna olduğumuzu seçerek, sanki ancak biraz başka yana bakarken bakabiliyordu. Sizde her zaman bir başkasını tercih ediyordu belki. Bu tercihle belki, birini bir başkası yapıyordu. Öyle bir bakıştı ki bu, insan kendisine en çok bu bakışla bakılmasını istemiştir; ama hiç bakmıyordu size belki, yanınızdayken hâlâ bir boşluğa bakıyordu sadece. Bu boşluk günün birinde, ilişki kurduğum bir genç kadın oldu. Uzakların gücüyle kadının üstünde duran, ona dikilen ve onu tercih eden bu bakıştan hiç kuşku duymadım. Ama o [kadın] söz konusu olduğunda, tercih edilen ben oldum, her şey bu inanca götürüyor beni. Çok yakın olduğumuz, anlaşmazlık sonucu birbirimize yakınlaşmış olduğumuz izlenimine kapıldım sık sık.

Kadın benden yıllarca önce gelmişti. Dolayısıyla onun gözünde yeni gelen biri, kökünden sökülmüş olmanın karmaşasındaki eşiği geçen cahil biriydim. Güldürüyordu bu durum onu, ama çekici de geliyordu aynı zamanda. Adam geldiğinde bu defa ben eskiydim. Kadın profesör diye hitap etti ona. Bizler en gençlerden olduğumuza göre o belki bizden çok yaşlıydı; bir keresinde otuzsekiz yaşında olduğunu söylemişti ona. Bir süre sonra yüksek dağlarda bir yerde kaldım bir süre. Geri döndüğümde adamın

neredeyse ölü olduğu söyleniyordu; uzun süredir kimse görmüyormuş kendisini. Kadını çok az değişmiş buldum. Hatta aklımda kaldığından daha genç, ayrı olmamıza rağmen daha yakın gözüktü bana. Buraya kapanmıştı sanki, entellektüel bir ilişkiye girmişti adamla ve bu ilişkiden oynak, gizli bir hakikat çıkarma olanağı buluyordu oysa öbürleri başka bir yaşamın üzüntü, umut ve umutsuzluğuna dönük kalıyorlardı. Gerçek anlamda ne bu tarafta, ne de öbür taraftaydım, ama döndüğümde onunla tekrar buluşmanın verdiği coşku etkiledi beni ve sanki tesadüfen, ben yokken ve farkında olmadan bir mutluluk, bir kaprisin hafifliğiyle birlikte sürmüştü. Kapris? Ama özgür, rastlantıdan başka bir şeye borçlu olmayan, rastlantısal bir karşılaşma. Çok az şeyle birleşmiş iki insanla ilgili olarak insanlar "aralarında hiçbir şey yok" demeyi çok severler. Evet, aslında aramızda hiçbir şey yoktu, hiç kimse, kendimiz bile.

Sonra kış geldi. Kar, kimilerine ikinci bir hastalık gibi geliyordu, ama kimilerine de acılarını biraz dindiren ve yatıştıran bir şey gibi. Adamın iyileştiğini söylemiyorum. Geldiği zamana göre çok daha zayıf gözüktü gözüme. Hafifçe duraksayarak yürüyordu; çok tuhaf adımları, ancak birkaç an için bizim seviyemizde duruyormuş, ama çok aşağılardan bir yerlerden ve tatlı bir inatçılıkla geldiği izlenimi

uyandırıyordu. Oysa düşecek bir adamın yürüyüşü de olamazdı bu kesinlikle: başka bir belirsizlikti bu ve insanın kendisinden emin olmamasına yol açan bu belirsizlik bazen acılı, bazen hafif ve de biraz sarhoştu. Sesinin de ne kadar değişmek zorunda kaldığını fark ettim. Sadece daha zayıf olduğunu sandım, ama söyledikleri bir zorluk doğurarak aklımı karıştırıyor ve ben bu zorluğu yenemiyordum. Kesinlikle çok kibardı, her şeye ve herkese karşı olağanüstü ilgiliydi; size yaklaştığında, önemsediğiniz şeylerin, size hak değil, ama bir tür adalet umudu veren bir biçimde yargılandığı, korunduğu, kabul edildiği bir alana giriyordunuz sessizce. Oysa kolay bir adam değildi, anlayışlı ya da iyi de değildi. Hatta bana sorarsanız bir kimsenin rastlayabileceği en zor insandı. Bu durum acaba uzak bir tavrı olmasına mı bağlıydı, özdeşleştirilmesi gereken ne olduğunu bilmediğim bir mutsuzluğa mı bağlıydı? İnsan, kendisine rağmen bir düşman gibi görüyordu onu. En acı olan da buydu. Böyle bir zayıflık insanın nasıl rakibi olabilirdi? İnsan nasıl bu kadar çıplak bir güçsüzlükle mücadele edebilirdi? Sonsuz bir sıkıntı veriyordu bu.

Birisine özür dileyerek ve hüzünle şunları söyledi: "Evet, büyük bir çekim gücüne sahip olduğumu biliyorum." Kimi zaman çok yakın, kimi zaman yakın değildi sanki: duvarlar yıkılmıştı; kimi za-

man hep çok yakın, ama ilgisizdi, ayıran, aynı zamanda işaretleri, hapishane dilini aktarmaya yarayan duvarlar yıkılmıştı. O zaman da yeni bir duvar yükseltmek, ondan, biraz kayıtsızlık, yaşamların dengelendiği o huzurlu mesafeyi beklemek gerekiyordu. Öyle sanıyorum ki kadın, onu her zaman kendi dışında bırakacak gücü buldu. Her ikisini de koruyan bir basitliği oldu kadının. Korkunç olanı bile doğal kabul etti, şaşırtmıyordu kadını bu; ve böyle bir durumu ima etmek zorunda kaldığında da, bu, onu kelimelerin aşinalığına taşımak içindi. Adam yanımızdayken ve tekrar yanımıza geldiğinde, kadının kendi kendisinden söz etme biçimi şaşırttı beni: çok hafifçe, önemli hiçbir şey söylemeden; ilerlemiyordu. Ama ben sözcüğü, dişlerinin arasından, kapalı dudaklarından bir soluk, sakin bir şiddet gibi geçerek titriyordu. Sanki bir içgüdü ona, adamın karşısında, ben, sadece ben demesi gerektiğini söylemişti, adam da, kadının üstünde çok az hakkı olduğu ve sanki bir başkasını belirtir biçimde telaffuz ettiği bu hafif sözcükle büyülenmişti. Belki bütün "ben"ler ona işaret ediyordu; belki herkes sadece bu sözcükle ona önemli bir şey söyleme gücü bulabiliyordu; ama o, bu sözcüğü adama daha yakın, onun için daha mahrem bir sözcük durumuna getirdi. Kadın, adam için ben oldu, ama bırakılmışlıkta gibi olan, açık ve kimseyi

hatırlamayan bir bendi.

Bu ben –söyleyemediğim de buydu– korkunçtu: korkunç biçimde tatlı ve zayıf, korkunç biçimde çıplak ve edepsiz, her türlü kurnazlığa yabancı, benden bütünüyle arınmış bir titreme, ama bu arınmışlık her şeyin sonuna kadar gidiyor, her şeyi istiyor, bütünüyle karanlık olanı, belki de kendine, yasak olan bir giz gibi, bir enkazı, hâlâ canlı bir ayak izini, kumda açılmış bir ağzı çeken ölümü şaşırtacak son beni keşfedip teslim ediyor.

Bizi ayırdığını söylemeyeceğim: tersine; ama bizi ayırıyor ve tehlikeli biçimde dışımızdan geçen bir bağla bağlıyordu. Adam yemeklerini, sadece neredeyse sıvı gıdaları, çok yavaş ve olağanüstü bir sabırla tükettiğinden, biraz gözden uzak bir yerde duran küçük bir masada yiyordu. Her şeye katlanıyordu. Ulaşmak için çaba harcaması gereken şeyleri görünmez kılıyordu ve belki de harcayabilecek çabası kalmamıştı artık, kendi kendisine öyle eksiksiz, öylesine fedakârca bir yıpranmışlık ve öylesine adil bir eşitlik duygusu içinde katlanıyordu ki, benim, hakkında bir fikir sahibi olmak istemeyeceğim bir boşluk dışında katlanabileceği bir şey yoktu belki. Yaşamının, kendisini olduğu yere atan önemli ve iğrenç, ya da ne büyük, ne ölçüsüz, bize belki çok anlamsız gelen, ama onun üzerinde bütün öteki olayların kendilerini uçup gitmiş sana-

cakları şekilde baskı uygulayan tek bir olay dışında olaysız geçtiğini düşünmemizi istemesinin nedeni buydu hiç kuşkusuz. Adam yemeğini daha yavaş yediğinde –ve böyle anlarda meseleyi halletmeleri için yerine havayı ve zamanı bırakmış oluyordu sanki– kadın yanına gidiyordu. Tam anlamıyla masaya değil de, yanı başına ilişiveriyordu; yanına yanaşır yanaşmaz belirsiz bir sıkıntı duyduğunu hissettiğini söylüyordu, adamın şahsında değil, o kadar gücü yoktu adamın ve öyle görünüyordu ki her zaman sakin ve kendisine hâkimdi; onu çevreleyen mekândaydı bu sıkıntı: bir düzeltme, sessiz bir dönüşüm; hızlıca kendisinin görme ve kadını görme biçimini değiştirirdi, gizlice ayarlardı: onu ağırlamak için mi? Ama yalnız onu değil, her şeyi, ya da belki rastlantıyı ağırlamak için. "Adam belki, gelişiyle, çok farklı bir dünyaya mı dalmıştı?" Ama gerçek bir dünyası yoktu onun, bu nedenle kadın kendininkini vermeye çalışıyordu adama ve sonuçlarına da kesinlikle katlanmaya hazır olması gerekiyordu. Onu sıkmış olmalıydı: evet, çok basit nedeni de şuydu; adamın, ters bir hareketle yutmadan, sindire sindire yiyebilmesi için tam bir dikkate gereksinimi vardı, ama kadın orada kalmıyordu, bu sıkıntıyı çaktırmadan aşıyor, ona yardım etmek bile istemiyordu, yine de yapıyordu bu yardımı, nispeten sağlam bir yere geçiriyordu adamı usulca, sa-

bit bir noktaya bağlıyordu ve onun, palamarı ne kadar çektiğini hissediyordu, ama uslu duruyordu, onunla hızlı hızlı, neredeyse hiç soluk almadan, gözleri kendi kendisine dikilmiş gibi konuşuyordu ve böyle anlarda konuşmasında bir değişiklik yapıyordu sanki, adamın yavaş yavaş yüzünü çevirdiği ve beklemeye geçtiği o büyüleyici ben'in soluk alıp verişi çıkıyordu ortaya.

Neydi bu insan? Hangi güç itmişti onu oraya? Hangi taraftaydı? Onun için ne yapılabilirdi? Yalnızca zayıflığının yabancılığına ulaşabildiğimiz halde o, en güçlü düşüncelerin, en zengin içgüdülerin, hayal edemeyeceğimiz bilgilerin, olağanüstü deneyimlerin mal edilmek istendiği tek kişiydi. Her şeyi bilebilecek, her şeyi düşünebilecek kadar yetenekli olduğu kesindi, ama bütün bunların ötesinde bir hiçti aynı zamanda. Mutlak olarak mutsuz bir adam kadar zayıftı ve bu ölçüsüz zayıflık, ölçüsüz düşüncenin zayıflığıyla mücadele ediyordu, bu zayıflık o büyük düşünceyi hep yetersiz buluyordu sanki ve çok güçlü biçimde düşünülmüş bir şeyin olağanüstü zayıflık düzeyinde tekrar tekrar düşünülmüş olmasını istiyordu. Ne anlama geliyordu bu? Sanki ben oymuşum gibi adamla ilgili sorular soruyordu bana ve aynı zamanda, benim kendisini ona doğru ittiğimi söylüyordu, adamın da kendisini çektiğini, ona herkesten yakın olduğunu sandı-

ğını söylüyordu, ayrıca adamdan korktuğunu, ama aynı zamanda da ondan neredeyse hiç korkmadığını, adama bir tür güven, dostluk duyduğunu ve kendisinin bana böyle bir dostluk duymadığını da söylüyordu.

Kesin olan şu ki, kadın olmasa ben de belki onu düşünme gücü bulamayacaktım hiçbir zaman. Ayrıca şu da kesin ki beni yalnızca düşündürtmüyor, kendi kendimin onu düşünmesine de izin vermiyordu. Benim söylediklerim, onun isteği üzerine düşündüklerim, onda bir uykuydu daha çok, onun kendi yaşamında, benim ona düşkünlüğümde dinleniyordu, sadece yüzüydü onun, bana verdiği bakıştı. Kadının bize aracılık işlevi gördüğünü söylemek doğru olmazdı. Benim için hiçbir şey yapmıyordu ve böyle bir amaç için bile olsa ondan yararlanmaya razı olmazdım ben. Ama doğal hali ve canlı yakınlığıyla, adamla ilişkilerimde, kendimi kendimden kurtarmamda yardımcı olmuş olmalıydı bana ve aslında adama doğru yönelmiş olan düşüncelerimi onunla kısıtlamak bir tür mutluluk veriyordu bana. Söz konusu olan, ne olduğunu bilmediğim korkunç bir şeydi, ama yine de mutluluk veren bir şeydi, bu beden ve benimle hassas bir şekilde konuşan bu ağız için dile getirilmişti. Benim açımdan belki tehlikeli biçimde düşüncesiz bir eylemdi. Belki onunla ilgili düşüncelerimin yazgısı,

bunların onu taşımak zorunda bıraktıkları ağırlık ve dahası oraya yığdıkları ve gücüyle ve gözü pekliğiyle beslenen boşluk konusunda daha fazla endişelenmediğim için çok suçluydum. Doğru. Ama kadın da düşünmeden, hesaplamadan, kendisini de, beni de düşünmeden konuşuyordu, söylediklerini sadece bende ve benim yanımda, bazen hiçbir şey söylemeden, beni boğacak kadar üstüme çöken, ama hiç bulaşmadığım bir sessizlik içinde düşündüğünü söylüyordu.

Kesinlikle, adama yaklaşmak için, bende olmayan bir tür gücü vardı. İlk olarak ona olanlar için bir ad buldu, ona, kendisine, hepimize, ama bunu bende, önce bende denemesi gerektiğine inandı, şöyle konuştu: "Tuhaf, sizden artık eskisi kadar emin olamıyorum." – "Benden emin miydiniz?" – "Evet, öyle hareketsizdiniz ki, tek bir noktaya bakıyordunuz, sizi her zaman bu noktanın önünde buluyordum." Bunları söylerken benim tarafıma bakmıyordu, üstünde yazılı kâğıtların bulunduğu masaya doğru bakıyordu, biraz ötede duvar, daha ötede kendisininkinin de dâhil olduğu, hepsi birbirine benzeyen, büyüklü küçüklü başka odalar vardı. Artık hareketsiz değil miydim? "Evet, tabii; hareket eden ötekilere göre çok hareketsiz belki. Bu noktayı terk edemediğinizi, bütün gücünüzü bu noktaya ayırdığınızı düşünmek korkunç ve bu nokta sabit

değil belki." Bu noktayı hatırlamaya çalıştım. Ona bu noktanın aynı zamanda kendisi olduğunu doğrulukla söyleyebilirdim. Onunla birlikte olma isteği bu noktadan geçiyordu, benim ufkumdu bu nokta. Ama onda ara sıra görülen parlak, neredeyse açgözlü bu bakışı tutuşturan bir tür kibirle devam etti: "Kendimden de emin değilim," şiddetle karşı çıktım: "Peki, ben, eminim sizden, sadece sizden eminim;" bana, gerçekten kendisinden söz edip etmediğimi anlamak istermişçesine bakarak ilgili bir tavır içinde dinledi. Onayladım ve devam ettim: "Kendinizi kandırma niyetinde değilsiniz siz, şeyleri oldukları gibi görüyorsunuz." Hemen sordu: "Ya siz?" – "Ben sadece sizin gördüklerinizi görüyorum, size güveniyorum." Büyük bir öfkeyle başka bir uca geçti: "Hiçbir şey görmüyor musunuz siz? Ama benden farklı düşünüyorsunuz, başka türlü bakıyorsunuz meselelere, bu farklı düşünceyi sürekli hissediyorum." Hata mıydı bu? Kınıyor muydu beni? "Hayır, hayır, dedi; ben de size güveniyorum." O zaman bayağı gibi gözüken bir şey söyledim ona: "Asla yalan söylemeyeceğinizi biliyorum." Ama bu bizi uzun süre su yüzünde tutamayacak bir can simidiydi.

Bununla birlikte hiçbir şey beklediğim yoktu. Şimdi artık neredeyse sürekli benim odamdaydı: benim yanımda mı, bendeki düşüncenin yanında

mı? Kimi zaman beni gözaltında tuttuğunu sanıyordum, ama kötü niyetle ya da kendisinden gizlediğimi sandığı bazı şeyleri keşfetme amacıyla yaptığına inanmıyordum bunu; bu tür kurnazlıkları yoktu. O daha çok, düşüncemin bütünlüğünü gözeterek, ona ihtiyaç duyduğu sessizliği vererek, onu geri kalan herkesten gizleyerek ve bu düşünceden, içine doğru düşmek istediği ateşli yakınlığı bekleyerek düşüncemi kolluyordu. Kışın en soğuk dönemini yaşıyorduk. Odam profesörün odasıyla onun odası arasında olduğundan, geceleri biz de herkes gibi öksürüğünü, kimi zaman bir iniltiyi, kimi zaman bir çığlığı hatırlatan yabanıl sesi duyuyorduk; çıkardığı iniltinin bu kadar zayıf bir varlıktan gelebileceğine kimse ihtimal veremezdi, yanında duran ve içinden geçen bir sürüden geliyordu sanki: "Bir kurt gibi," diyordu. Evet, saklamam gereken, ama kadının da gözetlediği, benden çıktığını, beni kat ettiğini, benden geçip, direnemediği sarsıcı bir güçle kendisine ulaştığını iddia ettiği korkunç bir sesti bu. Sonra her şeyin unutulduğu mutlu bir sükûnet anı geliyordu.

Adam konuşabilmeyi aşağı yukarı bu dönemde bıraktı. Düzensiz de olsa aşağıdaki salonlara, en azından oturma odasına inmeye devam ediyordu, çünkü yemeğini ötekilerle birlikte yemesi mesele değildi artık. Çok daha fazla hasta gözükmüyordu,

belki daha fazla tehdit altındaydı, ama kendi kendisini ilgilendirmiyordu bu. Tuhaf olduğunu söyleyemezdim, ama kadının benim için kullandığı sözcük –benim pek emin olmadığım– adama da uygun düşüyordu. Bununla birlikte başka bir şey vardı, daha fazla güçle birlikte artan bir umutsuzluk duygusu, bizi mesafeli tutan, ona bakmamızı engelleyen, ama aynı zamanda da ona baktığımız için bizi sıkıntılı gösteren yakınlığımıza karşı bir tiksinti vardı. Tüm kişiliğinin bir maske olması yeni bir şey değildi, daha önce de düşünmüştüm bunu. Bu maskenin, ne olduğunu göstererek hafifçe düşmeye başlamış olması... bu düşünce üstünde de çok fazla durmuyordum. Ama bu bedenin ve bu yaşamın arkasında, benim, onun olağanüstü zayıflığı olarak gördüğüm şeyin hangi baskıyla bizi kendisinden koruyan engeli yıkmaya çalıştığını hissediyordum. O konuşurken, kimi zaman hızlı düzey değişimleri fark etmiştim. Söyledikleri anlam değiştiriyor, bize doğru değil, kendisine doğru, kendisinden başka birine doğru, başka bir alana yöneliyordu, zayıflığının mahremiyeti, duvar, vaktiyle genç kadına söylediğim gibi "duvara dokundu" ve o zaman en etkileyici olan şuydu: son derece sıradan sözlerini, kendisini duvarın önünde çırılçıplak bırakabilecek sözler gibi görmüştü, böyle bir tehlike görmüştü, bu durum söylediklerini, söylemeye

çalıştıkça aklayan bir silinmeyle yansıyordu. Her zaman olmuyordu bu, ama şuna inanmış olabilirdik; konuştuğunda, bizi dinliyordu, bizi hâlâ büyüleyici bir biçimde dinliyordu, bizi ve her şeyi ve hatta bizden fazla olanı, sürekli hakkını teslim ettiği çevremizdeki boşluğun hareketli ve sonsuz çalkantısını.

Onunla sürekli konuşuyordu adam, o da onunla konuşuyordu, görür görmez hemen yanına gidiyordu. Biraz kenarda, bir köşede, piyanonun yanında dururlardı. Hiç kimsenin dikkatini çekmezlerdi. Kadının çok genç olması, son derece canlı ve mutlu bir gençlik içinde olması, adamın çok yaşlı değil, ama çok tuhaf bir biçimde yıpranmış olması, bu uyumsuzluk ilgi çekmiyordu. Herkes, kadının yarı resmi bir görevi yerine getirdiğini, eskiden beri burada olduğundan, en fazla ihmal edilmiş insanların çevresine bir yaşam soluğu vermek gibi bir görevi gönüllü olarak üstlenmiş olduğunu sanıyordu. Onunla aramızda bir ilişki olduğunu da biliyordu herkes. Bu ilişki onun öteki dostluk ilişkilerinin pek fazla belli olmamasına neden oluyordu. Gerçekten her ikisi de, benim gözümde bile, yok oluyorlardı. İlişkileri hakkında meraklı olmak istemiyordum. Dışlanmış hissetmiyordum kendimi, tersine, bu ilişkilerin kadına hiç şahsi gelmediğini hissediyordum. Elde edebileceği en büyük özgür-

lükle her zaman daha ileri, beni bakarken gördüğünü sandığı noktaya doğru gitmesi gerekiyordu onun, ama bu nokta, onun için diğerleri gibi bir adamdı, çok muazzam bir kesinlikle, kendisine rağmen sonsuz bir geçmişe attığı kesinkes sınırlanmış bedenlerle ayrıldığı öteki insanlar arasında yolunu şaşırmış biriydi. Şöyle diyordu bana: "Onun yanında çok güçlü hissediyorum kendimi. Müthiş bir şey bu bendeki güç, korkunç bir şey. O ancak acı çekebilir bundan. Kendimi çok sağlıklı hissediyorum, iğrenç değil mi?" Şu bir gerçek ki, belki sadece onun artık çok azalmış yaşamıyla çelişkili olarak, daha fazla bir varoluşla ödüllendirildiğimizi hissediyorduk, kendi kendimizden daha büyük, olabileceğimizden daha fazla, evet, daha güçlü, daha tehlikeli, daha kötü ve aşırı bir güç düşüne yakın hissediyorduk kendimizi. Bunları hissediyordum ben. Bu aşırı güç artışının getirdiği tehlikeyi de hissediyordum, bu güç, biz o sınırsız zayıflıkla yakın olduğumuz için bizdeydi ve bizde belki gerçekten yoktu böyle bir güç, ama yoldan çıkarıcı bir düş gibi bizim dışımızda duruyordu, egemen olma arzusu, düşte gelen ve gelecekte her şeyin çok kötü olacağını sandığımız anda bizi yaşamın doruklarına doğru yükselten bir üstünlüktü bu güç. Bununla birlikte ikisini de serbest bırakıyordum. Kadın köşesine çekildiğinde, ben oynuyordum. Yalnızlık

içinde bir başbaşalığın kadını nasıl bir sıkıntı karşısında bıraktığını kasıtlı olarak unutup, oyunun arkasında gizleniyordum ben de. Bu konuda beni içten içe kınadığından emin değilim ve ansızın, nedensiz yere söylediği sözler: "Size karşı çılgınca bir öfke eylemi içinde ölecekmişim gibi bir duygu var içimde," bu sözler belki de kendisinde açılmış yarayı bana göstermeye yönelikti. Aynı zamanda şunları da söylüyordu bana: "Rüyamda bozkır gibi bir yerdeydim, bir kazığa bağlanmıştım. Altımdaki ince çimen örtüsünün altında bir çukur vardı, bu çukura eğildiğimde belli belirsiz, büyük olasılıkla bir çatlak görüyordum. Bir tuzak bu, diyordum kendi kendime, hayvan yakalamak için bir tuzak. Bu çukura biraz daha dikkatli bakınca sanki içinde biri varmış gibi geldi bana, hiç hareket etmeyen biriydi, bana sizi düşündürten özel bir hareketsizlik ve sessizlikti bu. Demek, tuzağa mı düşmüştünüz siz? Ne işiniz vardı orada? Hem hoşnut hem endişeliydim. Size seslendim, ama alçak sesle, çünkü gürültü çıkarmak tehlikeli olabilirdi, sonra işitmediğiniz için biraz daha yüksek sesle ve biraz daha sık seslendim, bana yine çok sessiz gelen, ama büyük olasılıkla çok daha güçlü biçimde; tehlikeli bir duruma yol açmış olmalıydı bu, bulunduğum yerden uzakta değil, arkamda birtakım hareketler hissetmeye başlamıştım ve bulunduğum yerde, bağlı olduğum-

dan, olup bitenleri görebilmek için dönemediğimden, hem öfkeleniyor, hem bunalıyordum, ama her durumda çılgınca bir bunalımdı bu." Öfke ve korku. Ama rüyasını bana neşe içinde anlattı, rüya gördüğü için keyifliydi, o zamana kadar neredeyse hiç rüya görmüyor sadece biçimsiz ve öyküsüz imajlar görüyormuş ve uyandığında hiçbir şey hatırlamıyormuş. "Rüya görmeyi şimdi öğrendim belki." Böylelikle tehlikenin olgunluk evresine girmiş oluyordu.

Adama ilgi göstermesi bana dokunuyor, beni rahatsız ediyor, canımı sıkıyor ve de yaralıyordu, inkâr edemem bunu. Onu adama doğru benim ittiğimi söylediğinde bir doğruluk payı vardı bu sözlerde, ama öte yandan doğru da değildi; adam kendisi çekip almıştı benden onu, işaret çakmıştı ona, benden habersiz yapmış değildi bunu, ama rızamı da almamıştı. Onunla daha ilk günlerimde acımasız duygulara sahip olma yeteneği şaşırtmıştı beni. Can çekişen birinden müthiş bir tiksinti duyabilirdi. Hatta hastalıkta bile, dostluğunu bitirdiği bir sınırı vardı; olaylar kötüye gitmeye başlarsa kapısını herkese kapatacağını söylüyordu. "Bana da mı?" – "Size de, önce size." Demek onu adama bağlayan ne acıma duygusuydu ne de yardım etme isteği; adamın sadece hiçbir şey istemediğinden ve hiçbir şey vermediğinden yardım istiyormuş gibi gözüke-

bileceği bir tür uzaklaşma duygusu içinde yararlı olma isteğiydi. Şunu söylüyordum ona: "O ölümün eşiğinde, iğrenç durumda. Sıkıntı vermiyor mu size bu?" – "Evet." Bu açık ve kesin evet engellemiş olmalıydı daha ileri gitmemi. Tiksiniyordu adamdan demek ki, o halde niçin görüşmekten vazgeçmiyordu onunla? Onunla niçin bu kadar ilgileniyordu? "Çok az görüyorum onu." Ama adamla başkalarının kuramadığı bir ilişki içinde olduğunu gayet iyi biliyordu, adam sırf onun için iniyordu aşağıya, sadece onunla konuşuyordu, o bunun farkında değil miydi? "Bilmiyorum. Bana böyle sorular sorduğunuzda, cevap veremiyorum." – "Lütfen, dedim. Her zaman açık oldunuz, kendinizi her zaman açıkça görmeyi başardınız. Kendi kendinizi aldatmaya başlamak istemezsiniz herhâlde." Önümde ayakta duruyordu, ben de ayaktaydım. Kendisine biraz kayıtsız kaldığımda somut yansımaları beni şaşırtmuş olan o sessiz öfkeyi andıran bir tür soğukluk yükseliyordu bedeninde; hemen farkına varıyordu: kendisini görme konusunda en küçük bir isteksizlik, pek az fark edilen, içine kapalı biri yapıyordu onu. Ama bu kez, bir yakınlık titreyişiyle çabucak söylediği sözlerinde düşüncenin soğukluğunun yükseldiğini hissediyordum: "Onunla hiçbir türde hiçbir ilişkim olmadı. Beni ilgilendirmesi gereken de sadece bu olmalı." – "Peki, dedim, nasıl

çıkacağız işin içinden şimdi?"

Ama o, adamın benimle dostluk kurmak istediğine inanıyordu hep. Dostluk sözcüğü onun kullandığı, ya da ben hafiflikle "O sizin dostunuz" dediğimde bana karşılık verirken telaffuz ettiği sözcük değildi. "Sizin dostunuz olmak isterdi o. Sizi düşünüyor," derdi bana o zaman. Bu izlenimi paylaştığım kısa bir dönem olmuş olabilirdi. Ben döndükten ve o tekrar odasından çıkmaya başladıktan (genel bir şaşkınlık arasında: kaybolduğunu sanmıştı herkes) sonra, beni yeniden gördüğünde olmuştu bu kesinlikle, beni tanıma arzusunu onun büyük nezaketinden başka bir şey gibi niteleyemezdim hiç kuşkusuz. Nekahet dönemindeki biri gibi, ki bu durumda olmadığı açıkça belliydi, her şeyi kesinlikle bulanık görebilirdi ancak, insanlar gölge, konuşmalar kulaklara hücum eden uğultudan başka bir şey olamazdı bu durumdaki biri için. Kendi kendimize ne söylemiş olabilirdik biz? Ve benim için neydi o? "Profesör." Adamdan, onun taktığı bu lakap kalmıştı bana ve onun gibi, bilimsel konuşmalardan çok uzak olan birisine yabancıydı bu lakap, ama bir yandan da uyuyordu: yıpranmıştı – zamanla mı? bilinmeyen bir mutluluk, bir eziyet yüzünden mi?– şeylerin bilgiyle yıpranabileceğini bilebilecek biri gibi yıpranmıştı. Kendi kendisinin belleğine sahip olmadığını sanıyordum,

düşüncesi yoktu sanki, her düşünüşte onun için bulunan acıdan kurtulmak için biraz inzivada kalabilmeyi başarmıştı sanki, sadece bizim tesadüfen kendisine mal ettiğimiz ve kendisinin de dikkat ve de şaşmaz bir etkinlikle bize, kendimizle ilgili acımasız bir hakikate yönelttiği tek tük imgeyi kabul ediyordu. Ama bu onunla bizim aramızda, hele hele onunla benim aramda hiçbir bağ kuramıyordu. Özellikle herhangi birine bakmadığı duygusu, açık, çok solgun, gümüş rengi gözlerinin bizde sadece bizi ve bizde, en uzak kendimizi seçebilmesi bana daha sonraları sadece yatıştırıcı bir hayal gibi geldi ve tam tersi de olmuş olabilirdi. İçimizden sadece birimizi gördüğüne, hepimizi tek biri gibi görmediğine inanmak için nedenlerim var, belki de beklediği biricik varlık olarak görüyordu bizi, aslında biraz dostluk, belki daha doğrudan bir yardım, belki sadece bir kabul, her şeye son verecek olan çekincesiz bir kabul bekliyordu belki bu biricik varlıktan.

Bir dost: ben bu rol için doğmamıştım, sanıyorum, henüz ne olduğunu bilmediğim başka bir rol düşünülmüştü benim için. Onu adlandırmak mı? Bu adla onu ve kendimi yaşatmak mı? İnanamam buna; üstünde oynadığı camı bir an renklendiren bir gölgeden başka bir şey değildir bu. Adın kendisi bile ayırıyor bizi. Ona bulunduğu yerde ulaşması

amacıyla ebediyen atılan taş gibi bir şey bu, zamanlar ve zamanlar arasından yaklaştığını hissediyor bu taşın belki. Bir dost tavrı mı bu? Dostluk mu bu? Bunu mu olmamı istemişti benden?: kendisini bir adla tanımaya zorlayan, adeta bir tuzağa çeken, bir taş, onun için bir taş, öyle mi? Belki de onu canlı yakalama amacıyla? Ben kimim o halde? Benimle birlikte, benim yanımda, başka bir gökyüzünün altındaymış gibi dikilen kim? Eğer o, benim tanıdığım kişiyse ben kendimden bütünüyle terk edilmiş değil miyim?

Onu yanıltan ne peki? Benim yanımda ne arıyor? Onu çekmiş olan nedir? Kadının benim için ne olduğu mu? Bizi bir arada tutan ve ne biri ne öteki yapan bu "biz" mi? İnsan için çok güçlü, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz çok büyük bir mutluluk mu? Çok mutlu her insanın yanında soluk almak ona düştü belki de, belki arzuya karışan bir soluk o, belki ilişkileri kıran ve zamanı karıştıran bir andan geçiyor o, kim bilir? Her birimizin arkasında belki de, bizi gizleyen, sona ulaştığımızda gördüğümüz, o zaman bizi bulan huzur ve tam istirahat anıyla beslenen şey belki: insanların en yalnızı, en talihsizi ve en yoksulu olduğundan bizim kendisine özgürce yakıştırdığımız şey değil belki, kim bilir? Ama belki benim kendimden başka bir şey değil, daha en başından beri bensiz ben, başlat-

mak istemediğim, benim reddettiğim ve beni reddeden ilişki.

Benim dönüşümden ve onun dönüşünden kısa süre sonra, onu olduğu gibi, dikkatsizliğimin örtüsü altında ve şimdiki gibi, ötekilerin benzeri olarak, onlardan sadece unutulmuş olma isteğiyle biraz ayrılmış halde, kendini orada görmenin ve bunu bilmenin şaşkınlığı içinde gördüğüm kısa bir dönemi de yaşamış olduğuma inandırmaya çalışıyorum kendimi. O zaman daha doğrudan konuşuyordu benimle. Bende işaret noktaları belirler gibiydi: dikkat etmediğim, ayrı, tek, tuhaf biçimde kısır, bu nedenle de soğuk ve hareketsiz kalan cümleler... bana, kendi belleğinin, kendisine kavuşma ihtiyacı duyduğunda kendi kendisini hatırlatabilecek tohumlarını saçmaya çalışmıştı sanki.

Bana bir şey bildiren o hareketsizlik nedeniyle şimdi hissettiğim hareketsiz sözler, hafifliyor mu, yoksa ağırlaşıyor muydu? Onların kendi kendilerine gelmelerine izin vermek yerine, can bulacakları, yaşayan bir mekân olmaksızın, onları sabitlemekten başka bir şey yapamayan biri için çok hafifti bunlar. Benden bir şey istemiyor, yanında olup olmadığımı bilmiyor, kendisini dinleyip dinlemediğimi de bilmiyor, sadece sürekli gelişinin şaşırtıcılığıyla fark edebildiği ve görebildiği olduğum bu ben

dışında her şeyi biliyor: kör bir tanrı belki de. Adam benden habersiz, ben ondan habersizim, bu yüzden konuşuyor benimle, mevcudiyetini öylesine emin, öylesine kuşkulu kılan hafif teklemeleriyle, bizi saklayan bu çifte habersizlik altında, bizim söylediklerimizden başkasını söylemeyen birçok başka sözcük arasında kendi sözcüklerini ortaya koyuyor. Beni yinelemekten başka bir şey yapmıyor belki bana. Belki onu önceden onaylayan benim. Bu diyalog belki sürekli birbirlerini arayan, birbirlerini çağıran ve sadece bir kez karşılaşabilen sözcüklerin periyodik dönüşü. Belki biz yokuz, ne birimiz ne de diğeri, ve bizden gizlediği sırrı bu yokluktan çıkaran sadece o [kadın].

Bilgisizlikten kendimi teslim ettiğim çıplak sözcükler. Bunların beni adamın efendisi kıldıklarına inanmak saflık olurdu. Belli bir anda bıraktı bu sözcükleri bana, kuşkusuz başka sözcükler de bıraktı ve bu, bizi, sadece kolay ölümle karıştıramayacağım bir sona teslim edecek olan, dönüşüme kadar hepimizde bulunması gereken canavarımsı hafızadır. Yaşamını –yaşamına esrarengiz biçimde eşlik etmeyi sürdüren umut– bu sözcüklerden birine gizlemişti sanki: sadece biri önemlidir bunların, sadece biri canlıdır, düşünülmeyen bir sözcüktür bu kesinlikle.

Onu düşündüğümde, yine de onu düşünmediğimi bilirim. Bekleme, beklemenin yakınlığı ve uzaklığı, bizi küçücük yapan büyüme, kendi kendisini bizde okşayan ve bizde, yanılsamayı okşayan kesinlik.

Hayır, yok değil: yoklukla kuşatılmış olarak, bizi yokluğunun hissiyle kuşatarak.

Ondan kendimizle ilgili bir şeyi esirgeyip esirgemediğimizi bilmek zordur. Ya bizim umudumuz olsaydı? bizim kalıntımız? Hâlâ bize gereksinimi olması ne tuhaf bir his. Farkında olmadan ve bilmediğimiz eylemlerle ona yardım etmek, ve o olmadan da ne olacaksak o olmaya devam ederek, onun yerini tutmasına, muhtemelen kendimizinkini sıkıca tutarak yardımcı olmak zorunda kalmak ne gizemli bir sorumluluk. Kendisiyle ilgili olarak sorduğu sorudan, bize de verdiği, bizim hakkımızdaki o tehlikeli, sıkıntı verici, aldatıcı merakından kaçmak için kendi kendimizi fazla sorgulamamak. Onu ya da kendimizi dışlamak çok kolay olurdu. Değişmemi isteyen bu duyguya karşı mücadele etme gerekliliği. Değiştirmiyor beni! Hâlâ değiştirmiyor beni!

Oysa karşısında sıkılmam, Evet, ketumluğuna rağmen, o kadar sıkıyordu ki beni, yaşamı belki gelecekten, bize göstermesi gerektiğini hayal etmiş

olduğum o gelecekten tümüyle yoksundu. Öyle garip bir biçimde mevcuttu ki: son derece eksiksiz ve son derece eksik. Burada olduğunda, yaklaşımını daha ağır, son derece orantısız kılan silinişiyle karşı karşıya kalabiliyordum ancak: belki anlamsız belki başat. Sanki mevcudiyetinden başka bir şey olmamıştı ve bu mevcudiyet onun mevcut olmasına izin vermemişti: kendisinin bile dolduramıyormuş gibi gözüktüğü muazzam mevcudiyet, bu mevcudiyet içinde kaybolmuştu sanki ve bu mevcudiyet onu yavaş yavaş, ebediyen özümsemişti – kimsesiz bir mevcudiyet belki de, kim bilir? Ama o oradaydı, her şey bundan kuşkulanmamam gerektiğini bir görev olarak yüklüyordu bana: doğruydu, kavrayamayacağım kadar yalnızdı; bakışlarının ve düşüncelerimin, aşamayarak, yaklaşamadıkları görünmez çizgiye doğru geri çekilip yapışmıştı.

Mevcudiyeti, mevcudiyetinin düşüncesi değil. Bu mevcudiyet kendisiyle ilgili her kavramı yok ediyordu, öyle ki onun yanlış bir kavramına bile sahip olamıyordum. Bu yüzden karşı karşıya kalmayı yeğleyeceğim sertlik ve katılıktan yoksun bir yüzey olan kaygan bir kesinlikten çok emindi o.

Ben belki onu görmeyi hayal etmeden görüyordum. Dolayısıyla bir kesinlikti bu, ama kesinlik duygusundan ve yanılsamasından da yoksundu neredeyse.

Bütün yönlere doğru gelişen bir şeyin onda büyümesiydi bu. Şöyle bir şey hissediyordum: dolayımsızca ve ölçüsüz biçimde içeri doğru, dışarı doğru itilmiş bir büyüme. Ama aynı zamanda şunu da hissediyordum ki, adam orada olduğunda, sadece oradaydı, bütünüyle ve başka hiçbir yerde değildi, bu özel olumlama nedeniyle kendisiyle yekvücut olan bir yerdeydi sanki. Hiçbir zaman onu yokmuş gibi düşünebilmiş olduğumu sanmıyorum, onun, adamı odasında görmeye gidebilmiş olduğunu hayal etseydim, böyle bir yadsıma içinde olsaydım, belki ona biraz yokluk atfetmem gereken tek yerdi burası. Adamın orada acı çekerken, belki de ölürken tek başına kalmış olması düşüncesiyle tek başıma yüzleşemezdim, hele hele kadının bu tiksinti sınırını aşabileceğini ve benim yapılmış olmasını hayal edemeyeceğim şeyi gerçekten yapabileceğini düşünemezdim. Burada fevkalade hiçbir şey yoktu: tersine ne olduğunu bilmediğim katı bir basitlik, hayalsiz bir yoksulluk, imgelemi ve hatta bunalımı pohpohlayacak her şeyin reddi söz konusuydu; bunalımsız bir bunalım, yaklaşılamayacak kadar basit ve zavallı bir karar, yaklaşımı olmayanın yaklaşımı. Artık hiçbir biçimde düşsel olmayan, düşlenemeyen bir varlığın yanımda, sınırımda ortaya çıktığını görmek... korktuğum buydu işte.

En bunaltıcı düşünce: o, geleceği olmadığı için

ölemez.

Beni doğrudan ilgilendirmeye başlar başlamaz kavradığım, sorumlu olduğum ve belli bir anda bir yön vermem gereken düşünce, ama aynı zamanda da bana henüz olgunlaşmamış gibi geliyordu. Yine de unutmadım ben onu. Orada kaldı, kullanılmadan, sivri uç sürekli bana dönük.

Yalnızlığı, artık kendisi hakkında yanılmaya yeri olmayan birinin yalnızlığıydı. Yalnızca acı çekiyordu artık, acısını çekemediği acıyı. Ve adam belki de bu yüzden, ürktüğünü, korktuğunu gösteren ve benim gerçekten tamamlanmadığını hissettiğim belirsiz bir hareketle yüzünü çevirmek ve dönmek için kendisini zorladığı bizim kendi düşüncemizde, bizde katlanmak istiyordu acıya. Oradaydı, tamamıyla, bununla birlikte daha az kendisi olan biri, kendisi olduğuna daha az ihtimal veren, kesinlikle yetersiz, ne kendisine, ne başkasına dayanan, bir an hangi varolma lütfuyla geldiği bilinmeyen, bazı yüzlerde ortaya çıktığı ve katlanıldığı görülen gerçek anlamda acıyı bile çekmeyen biri olmuştu. Ama nasıl oluyordu da bu derece etkili gözüküyordu? Nasıl o basit, açık mevcudiyetiyle, ama biz yokmuşuz gibi, bizim dünyamız yokmuş gibi, belki de hiçbir dünya yokmuş gibi yanımızda mevcuttu? Ve bu kesinlik onda, her yönde, özellikle de onun

arkasında, zayıflığını azaltmayan, sınırsız bir zayıflıktan başlayan bir büyümeyle, korkutucu bir şey büyütüyordu. Böyle bir karşılaşma niçin esirgenmemişti benden?

Tuhaf bir ızdıraptı bu, onu bu odanın içinde tahayyül etmeye çalışır çalışmaz hissettiğim ve biliyordum ki, eğer düşüncem beni o odadan uzaklaştırıyorsa, bunun sebebi, onun orada tek yaptığının ölmek olmasıydı. Izdırap, belki sadece düşüncemdedir benim, ne olduğunu bilmediğim bir acının baskısıyla bana her zaman aynı ağırlığı, her zaman aynı aşılmamış sınırı hissettiren ızdıraplı düşünce. Bekliyor mu adam? Öldüğünü ve ölenin sonsuz bir gelecekle ilişki içinde olduğunu biliyor mu? Tatlı ve yumuşak yük, kendini kendisine sarıldığı, kendi kendisi tarafından kat edilen sabır, içinde benim de payımın bulunduğu sessiz hareketsizlik – ve birden yönünü değiştirdiği, kendisindeki hareketsizliğin yönünü değiştirdiği duygusu, gerçek bir eyleme karşılık geldiğinden kuşkulanamayacağım kadar baskıcı ve tehditkâr bir hayal, adam sanki o anda kendisinden önce ölmeyi yeniden umabilmiş olmak için gerçek geleceğine gidiyormuş gibi bize doğru geri gelerek bir çember yanılsamasına kapılmıştı. Bu eyleme karşı niçin bütün gücümle direnmem gerekiyordu? Onu niçin bize doğru yönelmiş bir tehdit gibi görmem gerekiyordu? Bunun nedeni

benim kendi yaşantımın ağırlığı mıydı yoksa daha büyük bir tehlikenin korkusu mu? Tüm hareketsizliğin sarsılması, bir anda değişen bütün ilişkilerim, ani, şiddetli, hissedilmez, tamamlanmamış, tamamlanan bir şey, öyle ki bir kürenin içinde –kapatılmış, korunmuş– olacağıma ondan bir yüzey, sonlu belki de sınırsız bir yüzey oluşturuyorum. Beni ansızın yakalayan hayal: korku ve zevkle. Adamın daha dışında mı kalacaktım? Kendisi benim o kadar dışımda değildi. Çevresinde oluşturacağım ve onu saracak, sıkacak ve direnirsem sonunda onu kapatacak olan sınırla sarılabilecek miydim ona? Sonuç baş döndürücü. Çok fazla baş döndürücü. Dönüş son bulduğunda yeniden denge kurulur, beni, bir merkeze götürmek yerine, sadece hissetme ve görme ihtimalimin çemberde, şaşırtıcı derecede ince, hızlı ya da hareketsiz, mekânın kendisi bir tür devir gerçekleştirmedikçe bir mekân çevresinde dönen ışık tabakasında dağıtıldığına dair tehlikeli izlenim içinde bırakır.

Demek sınırda olma duygusu sürüp gidiyordu, ama çok kısmi bir sınırdı bu, onu her taraftan karanlık bir biçimde sınırlandıracak küçücük bir parça.

Kendini bizden ayırmasına izin vermeme gerekliliği. Bizim, gerçekten yanında olmadığımız dü-

şüncesine kapılmamalıdır. Böyle anlarda ona yakınlığımızı, bizdeki yaşamı, yaşamın tükenmez gücünü hissettirmek içimi yakan bir mecburiyet gibi gelirdi bana. Aynı zamanda bizim de onun orada olma hakkından kuşkulanmamız gerekirdi, yakın, fark edilmeden, dostça yanımızda olmalıydı. Ama ondaki, bizim uzun süredir ölmüş olduğumuz düşüncesi çoğu zaman çok güçlüydü: kesin olarak değil, bunu kabullenmek kolay olurdu; yüzlerimizde belirsiz bir biçimde, buruklukla okuyabildiğim bir yansımaydı bu ve biz de, bizden, sadece bizden değil, bizim geleceğimizden de destek alması gerekenlerin, bütün insanların ve de son insanın bizde ölüp gitmesine ses çıkarmamıştık. Hâlâ düşünülmesine izin vermeyen düşünce.

Bakışı altında, bizim gözden kaybolmamıza izin verme arzusu ve ne adı, ne de yüzü olan bir güçte yeniden doğmak. Bu gücü seziyordum, bu çekim gücünü izliyordum, hâlâ bir yandan insani bir görünüm verdiğimiz, yerimizi alma çabası içinde olan bu tuhaflığın işaretlerini görüyordum. Bu belki de bizimle onun arasındaki, bana, yazgısı ve hakikati olmayan bir varlık, bulanık bir varoluş, ama yaşayan bir şey, bizde her an can bulabilecek ve bizi sadece bize benzeyen tüm öteki varlıklara dönüştürebilecek bir şey tarafından doldurulmuş gibi gelen alandı. Yalnızca kendime benzer olmaktan korku-

yordum, dahası kadının adına ve kendi adıma, adamın bize çevirdiği, uzaktan gelen bakışların gücünden ve kuşkusundan korkuyordum.

Parçalanmış, yoğun uzaklık: korku vermeyen dehşet bir şey, soğuk ve kuru bir canlılık, seyreltilmiş, iç içe geçmiş ve hareketli, belki de her yerde olan bir yaşam, burada sanki ayrılık, bizi, kendimizi ancak uzak ve kendimizden çoktan ayrılmış gibi görmeye zorlayarak, yaşam ve güç bulmuştu. Burada bu çığlıklar, sessizliğin ve sözcüklerin çoraklığı, hiç korunmaksızın kulak verilen ve işitilmeyi istemeyen bu korkunç yakınmalar. Yaşamı, seyrelerek büyümekten, tükenerek gelişmekten, ilişkileri oldukları gibi bırakarak, fark ettirmeden kesmekten ibaret olan varlık büyümeden gelişiyordu. Ve sadece gözükmüş olduğumuz görünüme sahipmişiz gibi, kendisi gerçek olmayan bir aldatmacayla kendi kendimizi boşuna kandırarak yanılmış olduğumuz izlenimi. Ayırma, ama aynı zamanda da çekim eylemi... yüzler sanki bu eylemle çekici kılınmıştı, birlikte, gerekli ve tahayyül edilmesi olanaksız bambaşka bir yüzün geleceğini oluşturmak üzere birbirlerini çekmişlerdi. Ama mevcudiyeti. Onu hatırladığımı söylemeyeceğim. Sadece mevcut olan bir varlık hatırlanamaz. Ama zaman zaman sanmış olduğumun tersine unutmuyordum da onu: unutmanın mevcudiyet üstünde etkisi yoktur.

Belki sürekli birbirimizi incelemeyi hiç bırakmıyorduk. Orada ayakta, pencerenin yanında ve bakarken – ama bakıyor mu adam? Bakıyorsa, nereye gidiyor bakışı? – bulanık, yoğun bir biçimde yaklaşmamı, sabırsızlığımı, gizli ısrarımı hissedebilir, aynı benim, onun soğukluğunu, çizmiş olduğu kesin sınırı hissedebildiğim gibi. Bir zamanlar kendimi ona yaraşır görmemekten ya da karşısına, onu algılayamadan ve iz bırakmadan geçecek bir adam gibi çıkarak onu düş kırıklığına uğratmaktan korkuyordum. Ama şimdi: hareketsiz, kayan, beni kendi çabamla çeken, geri dönmesini engellemeye yönelik kararlılığımı kışkırtan. Onu böyle gördüğümde onu tanımayı umduğumdan farklı: daha genç, özellikle gerçek yüzünü gizliyormuş gibi gözüken sorular soran genç bir ifade var yüzünde. Ona atfettiğim hisler, yüzünden kopmuş gibi sanki, yüz çizgilerinin dışında, sadece onlarla oynuyor ve belki de bu yüzden anlık bir ilişkiyle kavradığım sıkıntısı, ona sadece benim aşmak istemediğim bir uzaklıkla gerçeklik kazandıran ikinci ya da üçüncü bir yüz. Bu sıkıntı yüzünden hissedilebilir biçimde durdum ve onunla konuştuğumda, bundan uzak kalmaya çalışmaktan başka bir şey yapmıyorum. En azından mevcudiyetinin aşırı kolaylığı konusunda yanılmadım. Şurası çok açık ki bana, benim kendisine olduğumdan daha yakın. Sanki gerekli

saydamlığı yaratmayı başaramayan bir dikkat eksikliği ile giriyorum onunla kendi arama. Dikkatli olursam beklentilerine daha belirgin bir biçimde karşılık vereceğimi hissediyorum. Onunla konuştuğumda, yeter ki bazı sözlerim benim gösteremeyeceğim bu tür bir dikkate katılsın, bir şeyler olabileceğini çok iyi anlıyorum: acı ya da benim acı diye adlandırdığım şey, ondan uzakta ya da daha doğrusu yüzünün yüzeyinde gözükeceğine, dönüp içine girebilir ve belki de ondaki o büyük boşluğu doldurabilirdi; her şeyi anında durduran bir korku veren bir görüş bu.

Bu gelip geçici kasılmalar dışında son derece sakin. Bütünüyle yüzeysel bir adam belki. Olduğu kişiyle benzerliği ve zaman zaman onda keşfettiğim basitlik havası buradan geliyor. Bir gün şöyle demişti kadın bana: o incitilebilirdi, ama incitilemedi; – ve bu masum incitme bana daha hafif, daha zararsız gözükmüştü. Ama bu incinmenin dışındaki incinme en beteri olmaz mıydı? Ona, kaçılması gereken o basitlik havasını veren şey olmayacak mıydı bu? Onu hatırladığım, yalnızca bir hatırada orada bulunduğum izlenimiyle kendimi korumak zorunda olduğum bu değil miydi? Şimdideydi, ama bir yandan da geçmişti ve herhangi bir şimdi değil, ezeli-ebediydi ve bu esnada geçmişti.

Sık sık şu uyarıyı duyardım: "Olduğun bu yerde, doğru olduğuna inandığın bir davranışın çok daha saf kaygısıyla, belki de haksız yere, doğru bir olumlamayla tüm ilişkini kaybetmiş bir halde, daha fazla doğrulukla davranmalısın. Belki bakamadığın şeyi sahtekârlık olarak adlandırdığın bir orta yerdesin sadece. Belki hâlâ yüzeydesin ve çok daha aşağılara inmen gerekir, ama bu gerektirir, ister" – "Hayır, gerekli kılmayın benim için benden istemeyin..."

Ne paylaştığı, ne reddettiği, ama belki kendisini gerçekten bağlı hissetmediği bir bilgiyi bende hafifletmeye çalıştı kadın. Ben de şeyleri görme biçimime bağlı hissetmiyordum kendimi ve onu, buna boyun eğdirmeye de hiç istekli değildim. Yapmak ya da bana yaptırmak ister göründüğü şeylerde de körü körüne izlemiyordum onu. Çoğu zaman yolunu şaşırdığını, aralarında kurulan bağların onu, ima edildiğini hissettiğim ve ancak onun korumuş olduğunu umabildiğim aldatıcı bir eylem içinde gösterdiğini düşünüyordum. Daha en başında, adam kitabi konuşmalar yaptığında, yaşantısındaki sıkıntılı olayları, kendisinden bir kanıt bırakmış olmak istiyormuş gibi belirgin, çok belirgin bir biçimde anlattığı sırada hissediyordum bunu. Doğduğu kenti hatırlatmaktan hoşlanıyordu, doğuda büyük bir kent, olağanüstü şeyler ortaya çıkacağı

beklentisi içine atan bir tutkuyla önümüzde yükseltmek istiyormuş gibi titizce betimlediği yapılarıyla muazzam bir kentti burası. Ama söz konusu olan, onları sanki kendi sözlerinde keşfedecek birinin heyecanıyla ilgilendiği, bizimkilere benzeyen evlerdi sadece. Ama ben, sürekli hareket halindeki yayaların heyecanlı kalabalığı arasında yürüdüğü yollar, kurumuş büyük bir ırmak bulunan bu tuhaf tabiatlı kentten etkilenmiştim: trafik çok yoğundu, geceleri bile kesilmeyen sürekli bir gidiş geliş, sanki herkes her zaman dışarıdaydı ve ara vermeksizin akma zevkine kaptırmıştı kendisini, bir kalabalık oluşturmak ve daha büyük bir kalabalık içinde kaybolmak istiyorlardı sanki, diye anlatıyordu. Bu hatıralarla coşuyordu. "Çok gürültülüydü herhalde?" – "Hayır gürültülü değil, ama derin, aşağılardan, sanki yerin altından gelen, neredeyse sakin diyebileceğimiz bir uğultu vardı. Evet olağanüstü sakin." Çevremizi, bu kentin, bizde zaten bulunan imgeleriyle doldurarak çekici göstermeye çalışıyordu doğduğu yeri. Bizi oraya çekiyordu, ama yavaş yavaş yapıyordu bunu, bize, büyük kent ve büyük ülke sakinleri olan bizlere, neredeyse kendi kentimiz gibi kabul edelim diye gösteriyordu: tahayyül edebileceğimiz en aşina kent gibi, ama en azından benim için bütünüyle düşsel, müthiş gerçekdışı, korkunç kuşkulu, kendi gerçekdışılığını gizlemek,

bize bir memleket, güzel taş bir ufuk ve dumanlı güzel bir gökyüzü göstermek için kendisinin inşa etmiş olduğu bir kentti bu. Tuhaftan da öte: bildik ve aldatıcı ve bize en yakın olan dünyanın imgelerini sahte –tam anlamıyla sahte değil, temelsiz, altyapısız– kılan bir anlatım. Bu bana önceleri yalnızca biraz rahatsızlık, hafif bir bunaltı veriyordu, ama her durumda acıdan fazla bir şeydi, ciddi bir yanlışlıktı, anılarımın hemen yanı başında, zayıflığın ve bayılmanın yakınlığının bilinci beni aşıyordu: evet, sanki yanımda komşu olarak, beni benden söküp çıkarmak için beni hatırlayan, derin, ama her zaman tetikte olan bir baygınlık vardı. Onu zora sokacak bir şey söylememi engelledikçe kişiliğimi güçlü bir duygudan –dostluk bu muydu?– daha fazla etkileyen acı. Tersine en küçük bir sorunla karşı karşıya kaldığında yardımına koşmakta duraksamıyordum. Ve belki de bu acı, onu koruma gereksinimidir, onu kendimizin böyle bir imgesinden kovup sürgüne göndermemektir, ki, bütün bunlardan, kentten, ziyaretten bahsedenlerin bizler, çabalarımızın hakkını vererek bu bahsi tutkuyla dinleyenin de o olduğu izlenimi uyandırdı... işte buydu acı belki de.

Belki de karşısında, kendi sözcüklerimizin örtüsü altında bir araya geldiğimiz bu mekâna kadının hepimizden daha ciddiyetle gireceği inancını taşı-

yordum. O çok uzun süre önce ve hepimizden daha genç bir yaşta büyük bir kenti terk etmişti. Küçük bir kızken, harika bir şenlik gücüyken, üzerine yayılan uğultulu dünya, karanlığın görüntülerden daha canlı olduğu sinemalar ve özellikle kalabalıkların güzelliği, gücü, yakalanamaz ve insanlıkdışı, gölgelerin yaşamı gibi çekici bir yaşamın aktığı sokağın soylu özünü oluşturan dimdik, muazzam taşlar çok uzaklarda kalmış bir hatıraydı onun için. O halde ihtiyaç duyduğu imgeleri bulabilmek için kendi içinde daha uzaklara gitmesi gerekiyordu ve daha değişken, kendi kaynaklarına bizimkilerden daha yakın olan bu imgeler, onu daha da uzaklara götürüyordu sanki: oraya daha hızlı gittiğimiz, birbirimizin yanında, birbirimize daha gizlice sokulduğumuz başka bir geçmişe adeta; hangi yere doğru? bu acelecilik niye? Ama onu sorgulasaydım eğer, görürdüm ki, ona göre, hatıraları gizlemeyen bu mekân, onun hakikatinin çok yakınında yalansız, kılık değiştirmeden ve hatta, o farkında olmadan ortaya çıkıyordu: hayır, düşünmüyordu o, hayal kurmuyordu, tersine, harikulâde şeyleri sefilce uydurarak kendi kendilerini aldatmaya çalışan insanların yoksulluğundan bir tür öfkeyle nefret ederek, tüm uydurma düşlerden yüz çeviriyordu.

Aynı hakikat arzusunun sonucu muydu bu? Bunalım sonucu muydu? Ona soru sormak istediğim-

de yaşadığımız yeri ulaşılmaz bir yer olarak bırakmak istediğini de fark ediyordum. Bu, onun için güvenli bir üstü. Ona güveniyordu. Onu sadece komşu köye inmek için terk ediyordu. Kimi zaman, gezintilerimizde, çok uzakları, denizi gökyüzüne yükselen ve onunla karışan ince bir ufuk çizgisi gibi görebileceğimiz dağa doğru gidiyorduk. Bu güven, onun, neredeyse buradaki herkesin paylaştığı bizim yaşama biçimimize kör inanç beslediği anlamına gelmiyordu. Bu tür hayalleri aşmıştı, bu yerden çıkacağına kesinlikle inanmıyordu, belki istemiyordu bunu, belki de inandığı ve hiç kuşku duymadığı her şeyi, ötesinde ana babasının ve kız kardeşinin –dünyada sanki onun yerine yaşayan– soluk yüzlerinden başka bir şey bulunmayan bu dar çember içinde bir araya toplamak istiyordu. Bu yere neredeyse ürkütücü bir anlaşmayla bu biçimde bağlıydı. Koskoca dünyayla olan bütün ilişkimizi ve bütün bir evrenin kapsayamadığı yaşamı, kendisi için kentlerden ve vatanlardan daha dayanıklı, daha sağlam olan, aynı zamanda daha farklı ve hatta zaman zaman birinin kaybolarak, az ya da çok derin kazdığı boşluklar nedeniyle daha geniş olan bu yerde yoğunlaştırmıştı sadece. Ona bu yerin kraliçesi diyebilirlerdi kesinlikle ya da naifçe gururlandığı başka adlar takabilirlerdi. Onu, oynattıkları ve konuşturdukları bu rolde sevmeyen ve

bunu ona söyleyen bir tek bendim ve özgürlüğü nedeniyle, gençliği, canlılığı nedeniyle ondan hoşlandığını söyleyen de bir tek bendim, kendini bir cemaat mekânına vakfeder gibi vakfetmediği bu yerden çekip alacaktım onu. Oradan çıkmayı istemiyor muydu? Başka şeyler, gerçek sokaklar, insan kalabalıkları görmek istemiyor muydu? "Evet, diyordu, çok kalabalık." Ama devam ediyordu sonra: "Beni sadece burada gördünüz siz. Başka bir yerde hoşunuza gideceğimi nereden biliyorsunuz?" Ve yine devam ediyordu: "Bana bunları söylemeniz doğru değil belki. İnsanlar böyle düşlerle kayboluyorlar burada." – "Ya ben?" – "Sizi bilmiyorum. Sanıyorum gitmenizi engelleyeceğim, olabildiğince uzun süre tutacağım sizi burada."

Onun için şeylerin, şeyler çemberinin, bulunduğumuz merkez binanın, teknik düzenlemeleriyle eklentilerinin, küçük parkın, çeşme seslerinin, her odanın, sürekli beyaz ışıkla aydınlatılan koridorun, dışarıda çakıl taşlarını çiğneyen adımların, profesyonel seslerin, sürünün belirsiz ve hafif seslerinin ve hatta soluduğumuz havanın, o özel, canlı, hafif, aynı zamanda hain, bizdeki bilinmeyen yaşam parçalarını keyifle yakmak isteyen bir güç gibi olan havanın ne kadar sağlam bir gerçeklik olduğunu ancak uzun bir süre sonra anlayabildim. O orada olduğunda bu dünyanın daha güvenli olduğunu

söylemeyeceğim: sürekli merkezine doğru, merkezi olan karanlık noktaya doğru toplanan bir çember gibi daha doğal, daha kapalıydı. Orada, durduğu yerde, her şey aydınlıktı, saydam bir aydınlıktı bu ve kesinlikle aydınlık onun çok ötesine yayılıyordu. Odadan çıkıldığında yine aynı sakin aydınlıkla karşılaşılıyordu; koridor ayaklar altında dağılma tehlikesi geçirmiyordu, duvarlar beyaz ve sağlamdı, yaşayanlar ölmüyor, ölüler canlanmıyordu ve daha ötesi de aynıydı, her zaman aynı aydınlık, belki daha az huzurlu ya da tersine daha derin, daha yayılmış bir sükûnet vardı, fark hissedilmiyordu. İlerlediğinizde ışıktan geçen gölge perdesi de hissedilmiyordu, ama ilginç düzensizlikler de vardı, bazı yerler karanlıkta katlanmıştı, insani sıcaklıktan yoksundu, uğranılamazdı, oysa hemen yan taraftaki her şey neşeli güneş yansımalarıyla parlıyordu. Parkta da, içine girmekten kimsenin hoşlanmadığı bir şapel yükseliyordu. Dindarlar köyün kilisesine gitmeyi yeğliyorlardı. Bir gün, onunla birlikte girmiştim bu şapele, büyük bir şaşkınlık içinde, büyük olasılıkla bir keyifsizlik hissetmeden seyretmişti içerisini, ama dışarı çıkarmasam, onu istila eden ve saran şaşkınlık yere düşürecekti onu. Soğuk muydu, başka durumlarda onu pek rahatsız etmeyen, ölümü hatırlatan şeyler miydi? Şu nedeni buldu: düşsel bir şeydi sanki, insan orada ancak fe-

na olabilirdi. Bu durumda, kendisi için bile o kadar güvenilir olmayan, kendisini tehlikeli biçimde kendisinden uzaklaşmış hissettiği noktalar vardı. Ya daha uzakta? Özgür ülkenin uzandığı, sınırın bulunmadığı, sokakların, evlerin sonbahar sisi içinde dağıldığı, karanlığın yorgun bir güne benzediği yerde? Köyden, dağdan, deniz olan ufuktan daha uzakta?

Kimi zaman adamın ona olan düşkünlüğünün kadının kendisine garanti ettiği güvenlikten kaynaklandığını düşünüyordum. Buluştukları yerde, piyanonun yanındaki köşede artık sadece bir hayal evi ve bir hatıralar toprağı yoktu, ama gerçekten sağlam bir adacıktı burası, onlara göre bir hücre, boş evrenin ve kaybolmuş zamanın müthiş baskısından kaçmak için sıkıca kapatılmış bir hücreydi. Benim için, bu çok gizli buluşmalarını bu kadar can sıkıcı kılan da buydu. Tecavüz edilemez, yalnızca onlara özgü bir an, kapağı kadının yaşamı, onun, canlı kabartmalar işlenmiş olarak gördüğüm ve bize ait yaşamlarımızın tehlikeli itişini durduran bedeni olan bir tür lahit içine kapatılmış gibiydiler. Oradaydı kadın, uyumayan ve boşluğu gözleyen, gözeten, çıkışları, kapıyı, bizi zayıflığından ve kendisini gücümüzden koruyan güzel taş kapıyı sıkıca kapatan sakin bir bekçi gibi. Bekçi, neyi bekliyorsun? Sen ki gözlüyorsun, neye göz kulak oluyor-

sun? Kim koydu seni bu yere? Bununla birlikte şunu itiraf etmem gerekir: onlara baktığımda beni şaşırtan çifte çocuksu hakikatleriydi, böyle adlandırmak gerekir kibarlıklarını. Onları bizden ayıran bu hafifliktir belki de, doğrudan doğruya kadının kendisinden gelmeyen, onun adamdan aldığı bir hafiflik; acılık olmaksızın, ama şu izlenimle gözlemliyordum ki, adamın onu çekmesi ve ona bağlanması bundandı, ki o bağ, öylesine hafifti ki, kadın, adamın yalnızca onunla konuştuğunu, ondan başkasına bakmadığını fark etmeden, yalnızca bağın olmadığını görüyordu. Tersine adamın kendisine pek sık bakmadığını, yüzüne hiç bakmadığını, ama hep biraz yana baktığını söylüyor, "size doğru, hissediyorum bunu," diyordu – ve belki, gerçekten, bir iki kez, sanıyorum, beni arayan, yorgun bir bakışını yakaladım, ama bu bakış sizi bulduktan sonra bir daha bırakmıyordu, nedeni yorgunluğuydu belki ya da daha basit bir nedeni vardı bunun, bakmıyordu size. Ona "Size baktığında rahatsız oluyor musunuz?" diye bir soru sorduğumda – "Hayır bakışını seviyorum, belki en güzel yanı bu," diye cevap veriyordu. Heyecanla, "Güzel mi buluyorsunuz onu?" diye soruyordum. Bu soru üzerine, çok seyrek bıraktığı kesinlik kaygıları içinde düşünüyordu: "Güzel bulabilirdim onu." – "Ama çok çirkin, yaşlanmış bir çocuğun yüzünü andırıyor yüzü, yaş-

lı bile değil, yaşı olmayan, korkunç biçimde ifadeden yoksun, ya o kelebek gözlüğüne ne demeli!" Ciddi biçimde sitemkâr bir tavırla dinliyordu beni: "Her zaman takmıyor o gözlüğü. Biliyor musunuz artık iyi görmüyor. Gözlüğünü özenli hareketlerle sildiğinde nasıl titrediği belli oluyor, ama saklamaya çalışıyor bunu, kimsenin kendisini çok hasta sanmasını istemiyor." – "Üzülüyorsunuz onun için. Aslında acıyorsunuz ona. Çok mutsuz göründüğü için ilgileniyorsunuz onunla." Öfkeyle karşılık veriyordu: "Hiç de mutsuz değil, nasıl böyle bir şey söyleyebilirsiniz? Ona acımıyorum, acınmaya ihtiyacı yok onun." – "Mutlu mu yani?" – "Hayır, mutlu da değil belki, niçin soruyorsunuz bu soruları?" Tekrar soruyordum: "Demek güzel buluyorsunuz onu öyle mi?" – "Evet, çok güzel buluyorum, bazen olağanüstü güzel." Ve devam ediyordu: "Gülüşü muhteşem." – "Gülüyor mu?" Evet, gülüyordu, ama fark edebilmek için çok yakınında bulunmak gerekiyordu, "hafif bir gülümseme, kesinlikle bana yönelik olmayan bir gülümseme: onun bakma biçimi bu belki."

Benimle böyle konuştuğunda – ve önceleri, seyrekti bu konuşmalar, ama sonra çok sık olmaya başlamıştı, inatçılığım ve sanki düşüncesini, neredeyse acı veren, amansızca kendisine yöneltmeye beni zorlayan bir gereklilik şunları söyletiyordu

ona: "Bana soru sormayın artık; hiç değilse şu anda; bırakın kendime geleyim" – daha önce söylediğim bu sıkıntıyı hissediyordum, bir tür neşe, gizemli bir minnet, neredeyse sarhoşluk, ama aynı zamanda bir yara: ilgisini bir başkasıyla paylaşmak değil –doğruydu bu, beni hiçbir şeyden yoksun bırakmıyordu kesinlikle– ama onunla, adam yüzünden, onu, kendimi kaybetmekten korktuğum, beni yalnızca ondan değil benden de uzaklaştıran ve bende sonsuz bir uzaklık izlenimi uyandıran, bizi, birbirimize yaklaştırırken, sanki daha değişik, daha zengin, ama aynı zamanda daha belirsiz zamanlarda birlikte olma fırsatı verirken bir yandan da birbirimizden uzaklaştıran neredeyse çok yoğun bir ilişkiye girmek... bir zaman labirentiydi burası, geri dönebilmiş olsaydım eğer beni ondan bir başka kadının, onu da benden bir başka erkeğin çoktan ayırmış olduğunu anlayacaktım, bu belki sadece bizi mutlu bir genişlik küresinde neşeli bir şekilde dağıtmak isteyen, ama benim de bir kuşku hissiyle durdurmaya çalıştığım bir ayrılıktı. Bu yüzden düşüncemi ve gözetimimi artırdım. Onu gözetlediğimi söylemek istemiyorum, daha çok izliyordum onu, yürüyüşünü, böyle birlikte nereye gittiğimizi anlamaya çalışıyordum, unutmanın ayıramayacağı yakınlık içinde bir araya gelmiş, iki gölge miydik biz birbirimiz için, onu anlamaya çalışıyordum.

Aslında, bizi en fazla sarsan, adamın artık beklemekten başka bir şeye yer bırakmayacak derecede risk altında olmasıydı. Birçok kez öngörü sınırlarını aşmış gibiydi. Odasında kalmalıydı, yatağından çıkmamalıydı artık, hiç hareket etmeden yatağında kalmalıydı. Hâlâ bu önlemlerden kaçmasının nedeni basit bir ihtiyatsızlık değildi, güç gösterisi de değildi, her durumda kendisine ait bir güç yoktu artık: hastalığın güçlerinden yararlandığı söylenebilirdi, ama sözcük oyunundan başka bir şey değildi bu. Her zaman ortalıkta gözüküyordu, ama yine de gitgide daha az, artan bir belirsizlik derecesinde gözüküyordu. Birkaç gün hiç odasından çıkmadığı oldu ve bir keresinde, çok daha uzun süre kaldı odasında. Adamı bir daha göremeyeceğimizi sanmıştım. O pek fazla endişelenmedi, hatta adamın yokluğu uzadıkça tam bir sükûnete kavuştu sanki. Telaşlı gözüken bendim. Şöyle düşünüyordum: adamı unutmaya başlaması mümkün olur mu acaba? Kesinlikle hatırlıyordu onu, geçerken kapısına bakıyordu, sorularıma karşılık veriyordu, ama geçici bir ilişkiden başka bir şey değildi bu sanki. Soruyordum ona: "Endişe duymuyor musunuz?" – "Hayır, niçin?", bunu ona her zaman açıkça söylemeye cesaret edemiyordum, ayrıca kadının, hizmetlilerden de onunla ilgili haberler aldığını düşünüyordum. Her ne kadar şu ya da bu kişiyi

ziyaret etme gibi bir alışkanlığımız olsa da, adamın odasına gittiğinden kuşkulanmıyordum, ama adam o kadar yalnızdı ki kesinlikle bir istisnaydı. Odası, etrafı kuşatılmış yabancı bir bölgeydi sanki, bakmaya hakkımız yoktu buraya ve odasına davetsizce girecek kadar yakın mıydık biz ona? Yalnız olduğunda zayıflığın hangi derecesine ulaştığını tahayyül ediyordum, tahayyül etmeyi istemiyordum. Onu bu yalnızlığa terk etmememiz gerektiğini hissediyordum hep: bir an bile, hele geceleri hiç. Ben ki çok az uyuyordum, onun hiç uyumadığından emindim, geçirdiği geceler konusunda çok titizdim, tetikte duran bir kaygı içindeydim, en azından uzaktan, bizi ayıran mesafenin ötesinden adamla birlikte uyumamam, geceleri ona göz kulak olmam gerektiği düşüncesindeydim. Bir gün, bu gece yalnızlığını hatırlattığımda, kadın şöyle şaşırtıcı bir gözlemde bulundu bana: "Ama yalnız olduğunda belki çok neşeli." Inatla durdu bu sözcük üstünde, adamın, tanıdığı en neşeli insan olduğunu söyledi –bir an bunun olağanüstü doğru bir gözlem olduğuna inandım– öyle ki, her zaman katlanamadığı bir neşe, ve ben onun da kimi zaman neden neredeyse neşeli gibi gözüktüğünü anladım, bir yandan da gerçek bir neşe değildi onunkisi, neşenin bir yansımasıydı sadece; bu yansıma ona bir mücevher parlaklığı verdikçe, üstünde, insanda

belki onu soyma amacıyla yaklaşma arzusu uyandıran değerli bir kumaş gibi parladıkça daha iyi görülüyordu.

Günler böyle geçip gidiyordu ve adamın bir daha kalkamayacağı hissi, her geçen anla beslenen bir kuşkuya dönüştükçe, müthiş bir arzu duydum: ona sorular sorma arzusu. Böyle kaybolup gidemezdi. Belki şu anda, özellikle şu anda, bu fırsatın ebediyen, telafisi mümkün olmayan bir biçimde kaybolması mümkün olamazdı. Adamı elimden kaçırırım düşüncesiyle bütün sınır duygumu yitiriyordum. Gerçekten merak etmiyordum onu. Benim istediğimin bilgiyle ilgisi yoktu, son derece geçici bir şeydi. Ben belki sadece ona yaklaşmak gibi insani bir arzunun peşindeydim. Kendi kendisine bırakılabilir miydi o? Ve onun bana yönelmiş olduğu doğru idiyse eğer, bu davranışın basit hakikatini anlamadığım için üzülmekten başka bir şey gelmezdi elimden. Ama özellikle, kadını böyle sakin, zihni ve yaşamı adamdan temizlenmiş halde görünce, kadına, benim için bekleyişi kolaylaştıran tembel bir güvenle nasıl bağlanmış olduğunu anladım. Gizlemiştim kendimi. Onun doğal haline hayran olmamın nedeni sadece kenarda kalmak için bir neden bulmaktı. Ve hiç kuşkusuz çok doğruydu bu, harikaydı, hiç kimsenin davranamayacağı gibi davranmıştı, bu da doğruydu, adam onunla

mutluydu ve sadece onunla mutluydu. Ama bir yandan da ben adamla ilişkilerimi pek o kadar da dondurmuş değildim. Kadın niçin bu kadar sakindi peki? Adeta ateş ve sıkıntı içinde ilerlediğim bir yerde karşıma çıkan bu sükûnet nereden geliyordu? Bunda niçin benim payım yoktu? O daha az kaygılı oldukça benim niçin daha fazla kaygılanmam gerekiyordu? Niçin adamı unutmuş gözüküyordu? Onun için unutuş olan şey bana niçin kendimi hatırlamaya zorlayan sivri bir uç gibi batıyordu?

Bir gece, belki çok ve derin uyumuş olduğumdan, adamın çok kötü durumda olduğu duygusuna kapıldım. Buna kesinlikle inanarak uyandım. Mahmurluk içinde ona söylemiş olmalıyım bunu. Kadın hiçbir cevap vermeyince ışığı açtım. Oturmuş gibiydi, ışıkta kafasını eğmiş, yapmayı sevdiği gibi dizlerine sarılıyordu. Yatağın tam kenarındaydı, düşmanlık duygusunun zorlayıcılığıyla büzüşmüş kalmıştı. Bana en tuhaf gelen, bir süredir uyanık duran biri gibi uyanmış olmasıydı. Uyuyamadığı zamanlarda hemen "Uyumuyorum," derdi, umutsuz ve alçak sesle, uykusunun kaçması anlaşılmaz bir talihsizlik gibi gelirdi ona; ayrıca dünyada insanın tek başına yatmasından daha hüzün verici bir şey olmadığını söylerdi basitçe ve bütün geceyi, koridorun döndüğü yerdeki odasında geçirmesi

için çok kesin-zorunluluklar gerekirdi. Sadece şunu söyleyebildim ona: "Neyiniz var?" Başı hep yerdeydi. Onu böyle gece yarısı bu şekilde uyanmış görmek de şaşırtmış ve çok korkutmuştu beni, uyandığımda yanımda göremediğimi sanki. Belki, korkmuş ve seslenmişti bana; uykum derindi benim, duymamıştım onu ve o, içine kapanmasına yol açan sessiz öfkelerinden birine kapılmıştı, ve onu bu durumundan çıkarmak ancak rastlantıyla mümkün olabilirdi: bir hareket, bir sözcük, belli bir tür ilgi, hatta bir dalgınlık etkileyebilirdi onu ve nedenini anlayamadığınız gibi önceden de kestiremezdiniz bunu. O anda onu nasıl kendime geri döndüreceğimi bilemeyecek kadar telaşlıydım. Sadece şu sözcükler çıkabiliyordu ağzımdan: "Neyiniz var? neyiniz var?" O nefret ediyordu bu sözlerden: "Beni böyle küçük sözcüklerle sorgularsanız, neyim olduğunu nasıl söyleyebilirim size?" Ama bu kez karşılık vermiyordu, korkunç bir temastan kaçmak istiyormuş gibi kasılıyordu açıkça. Kötü bir düş görüp görmediğini, tuhaf bir ses duyup duymadığını sordum ve yine sezgilerimle, ona hissettiklerimi, adamın belki çok kötü durumda olduğunu, bu konuda bilgi edinmemiz gerektiğini söylemeye çalıştım: "Endişeli değil miydi? Bildiği bir şey mi vardı?" Ve söylememem gereken, ama uzun zamandır tasarlamış olduğum şu sözleri söyledim

sonunda: "Onunla konuşmak isterdim, onu görmek isterdim." Bunları söylerken elimi ona doğru uzattım ve sonunda dokundum. Bedeni inanılmaz derecede sert geldi bana, hiçbir şey bu kadar sert olamazdı. Kendisine hafifçe dokunur dokunmaz sıçrayarak dikildi; anlaşılmaz ve kesinlikle korkunç bir bilgisizlik ve ret ifadesi olan sözcükler çıkıyordu ağzından. Bunları anlamaya çalışacak kadar vaktim olmadı, ona tekrar dokunmaktan başka bir şey istemedim ve gerçekten hemen kollarıma yığıldı, bütün sertliği eridi, bir tatlılık, akıp giden bir düş oldu, bir yandan da durmaksızın ağlıyordu. O gece ona gerçekten ne olduğunu hiçbir zaman öğrenemedim. O salıneyi yorumlayamadım, anlayamadım, hatırladım sadece: ne olduğunu bilmediğim, insanı altüst eden bir hali vardı, aslında zamanı altüst ediyordu o, sanki çok eski bir şeye, ya da gelecekteki bir şeye tanık olmuştum. Ona şunu söyleme cesaretini gösterdim: "Beni belki o sandınız." Kesin bir dille inkâr etti bunu. "Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsiniz?" Güler gibi oldu bu sözlerime. "Yine de bir başkası mı?" – "Belki başka biri. Tanıdığım biri değil." – "Ama bu kadar korkunç muydu?" – "Hayır, hayır." – "Öyleyse uyuyor muydunuz?" – "Sanmıyorum," ve sürekli aynı konuya döndüğümü görünce ekliyordu: "Bir şey yok. Anlamak istediğiniz nedir? Anlaşılacak bir şey yok."

Ama onun ortak dünyamızın sınırındaymış gibi, benden bu kadar uzak kaldığı, beni tanıyamadığı, sevemediği bu çok önemli ana yaklaşmaktan vazgeçemiyordum. Peki ne söylemişti? Onları daha iyi anlamış olsaydım, bu sözcüklerin beni, onun ve geriye kalan her şey hakkında aydınlattığına çocukça ikna ederdim kendimi. Umutsuzca soruyordum ona. Cevap veriyordu: "Hiçbir şey demedim ki, hiçbir anlamı olmayan bir çığlıktı o. Hatta belki çığlık da atmadım." Sonunda, bu sahneyle, anlayamadığım derin bir kıskançlığı mı açığa çıkarmıştı yoksa, diye düşündüm kendi kendime. Belki adama gösterdiğim ilgiyi kıskanıyordu, adamın bana gösterdiğini söylediği ilgiyi kıskanıyordu belki de. Bu tercih üstünde çok duruyordu, farkında olmadan sürekli ona, acı veren bir yere döner gibi dönüyordu, ben de öyleydim, o zamana kadar fark etmemiştim bunu. Aslında gerçekten inanmadığım bu son derece insani düşünce etkiledi beni, sükünetini bana da geçirdi. O halde sükünet içinde beklemek gerekiyordu ve hatta beklemek bizden etkin katılım isteyen bir sorumluluk anlamına geliyor idiyse de, ben şimdi bu geceden sonra ve bu gece, her şeyin kavrayabileceğimden daha basit ve daha zengin olduğunu hissediyordum. Ona söylemiş olduğum sözlerden etkilenmiştim: "Onunla konuşmak isterdim, onu görmek isterdim," son derece

kişisel bir dileği su yüzüne çıkardıklarından ve ona, benden başkasını ilgilendirmeyen bir arzunun derinliğini göstererek onu kıskandırabileceklerinden, neredeyse utanç duymuştum bu sözlerden. Bununla birlikte yersiz de gözükmüyorlardı bana. Ne olduğunu bilmediğim, çekingen ve karşı konulmaz bir şeyle etkiliyorlardı beni: buraya kadar sürüklemek için evrensel sürenin bütün genişliğine ihtiyaç duyan bir ergenlik arzusu. Ve belki de benden başkasından söz etmiyordu, benim istediklerimden başka bir şeyi dile getirmiyordu, ama ben bunu söylemek için ona, yanımdaymış gibi orada oturan, şimdi, kesinlikle şimdi dokunduğum genç kadına hitap ediyordum ve niçin bu kadar altüst olmuştu? Benim önemsemediğim bir hüzün yüzenden mi, dayanamayacağı bir hatırayı istemediğinden, bıkmadan, usanmadan sorduğum soruları ve sorgularımı sızlanarak geri çevirdiğinden mi?

"Bir süredir çok sakin görüyorum sizi," dedim ona o geceden kısa bir süre sonra; söylediğimi fark etmiş olmakla yetindi. "Ama sakin değilim belki," ve kesinlik kaygısı içinde biraz düşündükten sonra ekledi: "Çoğu zaman bir uç, çok sivri bir uç beni geriletmek, sükûnet içine atmak istiyor. Benim hissettiğim sadece bu uç, sükûnet değil." Bu cevap benim için, bahsettiği ve benim de mevcudiyetini hissettiğim o uç gibi oldu: o kadar keskin ve o kadar

ince bir acıydı ki, hâlâ uzakta mı, yoksa sürekli yaklaşmasına ve kontrol edilemeyecek kadar canlı olmasına rağmen çoktan kesinlikle yakında mıydı, anlamak zordu bunu. Bu ucun hatırlattıklarını, beni olduğum yere çivileyen, ama neşe belirtileri olan bir endişeyle oradan oraya iteleyen bu acının ne olduğunu bilmiyordum. Sırt çevirdiğim, kabul edemeyeceğim, kesinlikle onunla ilgili olan, onu ciddi biçimde tehdit eden karanlık bir şeydi bu. Bununla birlikte o, ihtiyatlıca grip dediğimiz o kötü dönemden çıktıktan sonra rahatlamadım: gerçekte, benim hatırladığımdan daha zayıf –ama sadece daha zayıf değildi– olduğunu her fark edişimde üzülsem de pek yorgun değildi. Sanki ölçüsüz bir güç, üstüne çökerek onunla iletişime geçmiş, ölçüsüzce ezerek bir güç vermişti ona; bir ad vermek gerekirse her şeyden üstün, karşısında hiçbir üstünlüğün üstün çıkamadığı bir güçsüzlüktü bu. (Kendisi için çok güçlü bir ölümle karşı karşıya olan bir adama ne olabilirdi? Vahşi bir ölümden kaçan her insan, bir an, bu yeni boyutun yansımasını taşır.) Sonunda kendini yine aynı kuytu köşede, kadını beklerken, bizi beklerken buldu ve çok kötü durumda olması hiç rahatlatmadı beni. Tersine çok sivri ve çok keskin ok daha sivri, daha keskin oldu. Ben oyun masasında, o koltuktaydı, iri vücudu biraz çökmüştü, ama tavrında belli bir zarafet görülüyor-

du. Onu zaman zaman aynı koltukta, öne doğru eğilmiş, başı göğsünde, çabuk çabuk nefes alırken, fötr şapkası yüzüne hareket eden bir gölge gibi düşmüş halde gördüğüm olmuştu. Bugün daha iyi bir izlenim uyandırmıştı bende, görünüşü de daha iyiydi. Kendisini incelediğimi hissetmiş olmalıydı. Bir an bana doğru baktı, önce sanki kendi üstüne düşen çok kısa bir bakış attı, sonra benim tarafıma doğru çevrildiğinde genişledi bakışı, ama benim beklediğim delicilikten uzak, bulanık bir bakış olarak kaldı; bir yandan da bana dikmişti gözlerini, ama uzun uzun bakıyor, belli belirsiz inceliyordu beni, sanki benim yerime büyük kalabalığın oluşturduğu tam bir uzamı kucaklamıştı.

Bana bu umut kırıcı gözlerle bakarken, bir gülme başlangıcı sezdiğimi sandım, acı, belki alaycı, hafif bir gülümseme, belki de olmayan. Etkisi doğrudandı ve beni en uzak hatıralarımda delip geçen bir acıyla anında çarptı: onunkinden başkası olmayan acı. Sivri ucun hatırlattığı buydu demek ki, kendi acısı, bizim ölçümüzün ve kendi ölçüsünün de dışında acı çektiği düşüncesi. Bunu sadece şimdi keşfetmiş olduğumu söylemeyeceğim. Sadece çok fazla düşünmüş, çok hatırlamıştım, inkâr etmiştim, bir çocuğunkinden daha korkunç bir acıydı bu, bu acı o kadar derinlerine nüfuz ediyordu ki, sınırsız zayıflığından başka bir şey gözükmü-

yordu ve bu tatlılık onun meyvesiydi. Önceleri, "acı çekiyor musunuz? diye sorulduğunda hep "Hayır," diye cevap verirdi. Her ne kadar bu "Hayır" çok tatlı, çok sabırlı, neredeyse saydam bir incelikte olsa da, acımızı hafifçe reddedebilirdi yine de: bilinmeyen bir acıyla doluydu, inlenmeyen bir acıydı bu, sorgulanamayan, yakınılamayan, en aydınlık günden daha aydınlık bir acı. Hemen hemen her zaman Evet diyen bir adamın ağzındaki bu "Hayır" korkunçtu. Gizli kırılma noktasını temsil ediyordu; bizi, acımızı bile kaybolmuş kabul ettiği bölgeyi işaret ediyordu. "Niçin, kibarlığıyla şöyle konuşmayı kabul etmiyor: Evet, biraz acı çekiyorum; ittifak işareti olabilecek bir söz mü? Hissettiklerini iletemiyor belki; belki kendisine acı veren şeyleri toplayabilecek kimse yoktur." Ben bu yüzden adamın öldüğünü, ama acı çekmediğini düşünüyordum. Mesele bizim, sonuna kadar çekmediği takdirde, ondan sonra da yaşama tehlikesi içinde olacak olan bu acıdan korkmamızdı. Ama onun yüzünde okuduklarımı ve bana bir tür korkuyla bakıp cevap verirken dokundurduğu şeyleri düşünmeye cesaret edemiyordum: "Onun acı çekmediğini nasıl söyleyebilirsiniz? Düşündüğü zaman acı çekiyor, düşünmediği zaman acısı çok açık." Ve çok doğal bir tavırla devam etti: "Ona acıyla ilgisi olmayan önemsiz bir düşünce vermek gerekirdi,

kısacık bir an, yeterli olurdu sanıyorum." Adama bu kısacak anı mı sağlamaya çalışıyordu, acıyı yeniden ele geçirmesini ve ızdırabını çekmesini sağlayacak o biricik anı mı? Sadece bir an, ama gerçek bir an mı? Ne ürkütücü suç ortaklığı, ne içgüdü ve hangi uçuruma doğru çekiyordu onu, bizi.

Biraz önce o, adamın yanındayken –adam oyun masasının başında kısa süre ayakta durduktan sonra ayrılmıştı oradan, istemesine rağmen gürültülü ortamda uzun süre kalamıyordu– onları birlikte geçerlerken gördüğümde adama dokunmuyordu, rahat hareket etmesi için biraz kenarda duruyordu hep, yüreğim sıkışmıştı. "İşte olması gereken buydu." Ve çok az birlikte olmaları, onun, adamın yanında yalnızmışçasına ve sanki tesadüfen orada bulunuyormuş gibi yürümesi, kendi kendine gitmesi... bütün bunlar maruz kaldığımı hissettiğim ayrılığı azaltmıyor, daha da derinleştiriyordu. Bununla birlikte uzağa gitmedi. Adam bankta otururken o, asansörün kapısını açtı ve ona kapıyı tuttu. Yukarı birlikte çıktıklarını sandım, ama kadın döndüğünde makaranın çıkardığı ıslık gibi ses kesilmemişti henüz. Yer vermek istedim ona. Oyun oynamak uzun bir süre zevk olmuştu onun için ve bana da aşılamak istemişti bu zevki, sadece bana değil, başka birçok kişiye de. Bütün neşesini, hafifliğini harcıyordu orada, şansını da; bu şansı ve şans tarafın-

dan sevilmeyi seviyordu. Ama bu kez oynamadı. Uzakta duruyordu, suratı asık ve donuktu, görülür şekilde dalgın değildi, ama soğuk duruyordu, nasıl dile getireceğini bilemediği bir kızgınlığın etkisi altındaydı. Tedirgindim: Ya hep böyle kalsaydı? Onu uyanmış ve korkunç içine kapanmış durumda yakaladığım o geceyi hatırladım: ona dokunarak, onu korkutmak pahasına da olsa gerçekten dokunmayı başardım, olağanüstü olan buydu belki de, her zaman gerçekleşmeme riski taşıyan bir mucize – ya da evet, her zaman mı? her zaman mı? Belki de adamın acı çekmediği düşüncesini işte o zaman cesaretle açıkladım ve o anında yapıştırdı sert cevabını ve biz ikimiz şimdi bu cevabın karşısındaydık. Ona kızamazdım. Onun kaçarak ve tekrar geri dönerek, ya da şimdi belki sandığımdan bambaşka bir anlamı olduğunu kavradığım o hareketsizliği veya sükûneti koruyarak kesinlikle sürekli döndüğü ve yeniden döndüğü bu acı alanına yaklaşmasını engellemek için şimdiye kadar bir şey yapmadığım için kendime kızabilirdim sadece: insanın, tüm acı veren titremelerden korumak için çok hasta ve çok sıkıntı çeken kimselerin yanında kendi kendisine yarattığı sükûnete benzer bir sükûnet, insanın kendi kendisiyle ilgili hiçbir sorunun, hiçbir endişenin hatta bir düşünce kırıntısının karışamayacağı bir sükûnet. Ama bunun arkasından hiçbir sükû-

net gelmiyordu, sadece daha kaba bir sessizlik ve acı ve sert bir gürültü, her tür müzikal nitelikten korkunç bir şekilde yoksun ve buradaki yerlerle ve insanlarla teması son derece zorlaştıran sessizlik ve gürültü. Geceleri bile sızlanmalar, çığlıklar acıma duygusu uyandırmayan kuru bir şeyler içeriyordu, hiç kimseye çağrı yapmıyordu bu sesler, hiç kimseye ulaşmıyordu, yavaş bir işkence, onun boşuna sonsuz bir sabırla sessizce tüketmeye çalıştığı kendi acısıyla ilişkilendirilmesi gereken belirsiz bir bitkinlik: o burada, çevremizdeydi, hafif olduğu kadar ağır, bizi iterek, saf dışı bırakarak, çekerek, dağıtarak.

Çok erken ölseydi ne olurdu? ya acı ondan sonra devam etseydi yaşamaya? Ve hemen arkasından şu düşünce: ya zaten ölmüşse? Ya ben onu sadece acının yaşayan, sessiz bir mevcudiyeti, artık bizimle birlikte olacak olan ve ağırlığı altında yaşayacağımız, çalışacağımız, sürekli öleceğimiz sonsuz bir acının hayaleti gibi görmüşsem? Bu acıdan, bu acının yorgunluğundan, kendimi ve kadını da bu acıdan hafifletme isteğimden doğmuş iğrenç düşünce. Sanıyorum çok uzun süre önce örtülü biçimde bunu ima ediyordu kadın ve ben bu konuda hiç dikkatli davranmamış, kendisini ondan uzaklaştırmak için hiçbir şey yapmamış, bu güvenin sadece hoşuma giden yanlarını hatırlamıştım. Bir akşam dışarı

çıkmak, çimenlikte dolaşmak istemişti ve hijyen gerekçesiyle bizim girmemizi yasakladıkları geniş mutfak bölümünden geçerken beni avluya sürüklemişti. Biraz kar vardı yerde, ama gökyüzü karlı değildi, boşluğun ne kadar karanlık, kuşatılmış, sonsuz bir uzaklığa kaçar gibi olduğunu, ama aynı zamanda sonsuzca bize doğru yaklaştığını orada, o zaman fark ettim. "Bakın gökyüzü ne kadar karanlık." Soğuk ve de hiç kuşkusuz korkuya kapılma – o bana hep geceleri dışarı çıkmaktan korktuğunu söylemişti– karanlık gökyüzüne bakması için ona bir tür baskı uygulamam başını döndürmüştü ve mutfak ihtiyaçları için balık havuzu olarak kullanılan kuyunun kenarına götürdüm onu. Kuyunun başında oturduk. Ortalık sakindi ve su sesinden başka bir şey duymuyorduk, orada bulunuşumuzun şaşırttığı balıkların belli belirsiz telaşının hissedildiği gizemli ve canlı bir sesti bu. Hemen biraz daha iyi hissetti kendini, kalkmak istedi, ama yine başı dönmeye başladı, şiddetli baş ağrılarından şikâyet ediyordu. Bulunduğumuz yerde oldukça kalın bir kar tabakası vardı. "Çıplak ayakla kara bassam, daha iyi hissedeceğim kendimi. Yardım edin bana," dedi. Ayakkabılarını çıkardım, naylon çoraplarını çözdüm ve aşağı indirdim, sonra kendisine doğru yaklaştırdığım küçük bir kar yığınına daldırdı ayaklarını. Öyle kaldı, ben de karla örtü-

yordum ayaklarını. "Bir daha eve dönmemeliyiz," dedi – "İstediğiniz bu mu?" – "Evet, şu anda bu." – "Ama nereye gideriz?" – "Nereye isterseniz oraya." Binanın cephesi birkaç adım ötemizde yükseliyordu, bütününü görmek mümkün değildi, güçlü, karanlık bir kitle oluşturuyordu, alt katlar biraz aydınlıktı, ama üst tarafta her şey karanlığın içinde kayboluyordu. Onda bazı değişiklikler olduğunu fark ettim, konuşmalarından anlaşılıyor gibiydi bu. Pişmanlık duymadan her şeyi terk etmeye hazır mıydı yoksa? "Evet" – "Ama bütün yaşamınız burada geçti." – "Bütün yaşamım, ama zar zor yaşam denebilirdi buna." Ona böyle bir duruma tahammül edemeyebileceğini söyledim, çok özel koşullarda yaşamaya alışmıştı, çok tehlikeli olabilirdi bu. "Yeniden düşüşe geçebileceğimi mi söylemek istiyorsunuz?" – "Evet, belki." Bir an düşündü: "Ölmek, sanıyorum becerebilirim bunu, ama acı çekmek, yok, onu yapamam." – "Acı çekmekten korkuyor musunuz?" Ürperdi. "Acı çekmekten korkmuyorum, yapamam, beceremem." Sadece haklı bir korkunun görüldüğü yanıt, ama belki de bambaşka bir şey söylemek istemişti, o anda belki bu acının çekilemeyeceği gerçeğini ifade etmişti ve belki bu yolla en gizli düşüncelerinden birini açıklamıştı: eğer, ölmek için ölümsüz acılardan oluşan ve kat edilmesi gereken böyle bir mesafe bulunma-

saydı ve çıkış yerini asla bulamayacağı çok karanlık bir acı mekânında şaşırıp ürkmeseydi, o da ölmüş olacaktı çoktan –çevresindeki birçok insan ölmüştü. Bu sözlere gerçekten dikkat etmemiştim ya da sanki olduğu gibi algılamamıştım bu sözleri, ama şimdi, daha önce kavrayamamış olduğum şekliyle, soğukluğu, ürpertisi içinde, bu sessiz kar manzarasında, bir noktaya indirgenmiş gökyüzü altında, onu kendime doğru çekip, bacaklarını ve çıplak baldırlarını sıkı sıkı sararken, sonunda onu, daha önce sarsmış olan aynı baş dönmesine tutulmuş gibi yanımda düştü.

Hâlâ kütüphanedeydik. Tekrar odaya çıkmak gerektiğini düşünüyordum. Adama doğru çıkmak demekti bu, kesin olmakla birlikte duraksayan ayak seslerinin yaklaştığını, çok uzaklardan yukarı doğru çıktığını ve sanki hep çok uzaklarda kalmış gibi olan, ama geçip, uzaklara giden adımlarını işitmiş olduğum koridoru izlemek. Odaya gireceği düşüncesi ciddi olarak hiç aklıma gelmemişti benim. Adamın durmayacağını biliyordum ve şimdi günün birinde onun yanına gidecek olanın ben olacağını biliyordum. Tek başıma mı olacaktım? Evet, tek başıma olacaktım. Ve bu anın sonunda ne olacaktı? Ne yapabilirdim ben? Ona ulaşmaya çalışmamın nedeni, onu kendi kendisinden kurtarmak, bu acıya bir sima vermek, onu suskunluğundan çı-

karmak, sonuçta teslim olacağım bir çığlık da çıkarsa, konuşmaya mı zorlamaktır? Ve gidip onu rahatsız etmek niye, onu, başka türlü sessizce katlanabileceği korkunç acıyı, benim yaklaşımımla bende tanımaya zorlamak niye? Onunla konuşmak, bu acıyı konuşturmak niye? Burada gerekli, ama hangi yanımla direndiğimi bilemediğim isyan ettirici bir şey vardı. Onunla ilgili her şey bulanıktı. Çevresinde bulanık bir bölge, tiksinti uyandıran çürümüş bir gerçek vardı: çevresinde ve belki de kendisinde. Aşağıdaydı, ona ulaşmak için çok aşağılara inmek gerekiyordu ve bu çağrıya karşılık veren tek davranış biçimi nefretti, onu daha fazla alçaltma, ezme, ya da ona sadece doğrudan bir şiddetle değil, gizlendiği ölçüde ağır ve sinsi bir saldırıyla dokunma gereksinimiydi bu, ama aynı zamanda yüzüne, arkasında korkusunun, umutsuzluğunun, alayının parlayacağı korkunç, kocaman elleriyle koruyacağı yüzüne de saldırmak demekti bu: evet onu ezmek, onu daha bir kendisi kılmak, bundan sonra özgür olacaktık biz ve olağanüstü bir özgürlük ve boşluk anı olacaktı bu, bilinmeyen bir mutluluğun gücü ve atılımı bunlarla bizi karşılamaya uçacaktı.

Korkunç düşler, yetmediğim ve kendi kendimi tanıyamadığım düşünceler. Ona karşı herhangi bir şeye girişmek zorunda kalırsam, dostça bir düşün-

ce olsun bu ve sadece el vursun ona, el, düşünce değil, düşünce, art düşünce değil – ve tiksinti duymadan, onu tanımadan ve istemeden. Onun yazgısı olmak zorundaysam, bu yazgı ona dokunsun, alçaltmasın onu. Ama hemen şöyle düşünüyordum: bu daha alçakça, bu huzurlu ve korunan bir ruhun itibarını bırakıyor bana. Böyle bir şey olamaz, ve eğer olursa korkunç olabilir ancak, iğrenç bir sefalet, hiç kimsede iyileşmeyen pis bir yara, kötü, korkunç, uğursuz bir şey, ilkel utançların ve basit intikam duygularının bir istilasıdır bu. Ve bir defa da olmayacak, hep olacaktır bu ve her defasında o, sürekli daha alçalmış, daha zayıf, daha acılı olacaktır ve ben de daha güçlü, daha fanatik ve daha mutlu olacağım. İşte gittiğimiz yer, bu rastlaşmanın hakikati, bu hakikatin eğilimi budur işte. Kadın biliyor mu bunu? Biliyorsa eğer, düşüncesi nedir, beklentisi nedir? Kendi kendime, kesin cevaplar veremeden sorular sorabilirdim. O bazen acımasız gözüküyordu gözüme ve tahammül edemediği her şey için acımasız, inatçı, amansızdı. Reddettiği şeyleri şiddetle, severek ve sevmeyerek reddederdi. Ama bazen sonsuzca becerikli ve büyüleyici bir biçimde sabırlıydı: hayvanlar için örneğin. Onun adama karşı olan anlayışlılığının, bir hayvanla olan arkadaşlığı andırdığı geldi aklıma. Adam tiksinti uyandırıyordu onda belki, ama o kabul ediyordu

adamı, bir gün şöyle bir konuşma geçmişti aramızda: "Kim olduğunu bilmiyorsunuz." – "Hayır, bilmiyorum kim olduğunu, ama kabul ettim onu." Evet, kabul ediyordu onu, çok şey anlatıyordu bu sözler.

Bu sözlerinin ışığında, bir kez daha aramızdaki mesafenin açılmasını istedim. Bütün gece ondan fışkırmış ve onu özgürleştirmiş olması gereken sözlerden sonra sakin, neredeyse hiç çizgisiz, çirkin denebilecek ve de tutkuyla okşamak istediğim yüzüyle hep mesafeli kalmıştı; yüzünü okşamak için elimi uzatır uzatmaz başını büyük bir hızla ve son derece yumuşak bir şekilde çeviriyor, ya da inatla öne eğiyordu. Canlı görünümünü koruyan ve onun davranış biçimlerini değiştirmeden onda şekillenmiş gibi gözüken tehlikeli bir sakınımdı bu, ama ben yakındığımda sadece soğukluğumun yansımasını gösteriyordu bu hareketiyle. Bu sözlerine karşılık vermediğim doğrudur. Bu sözleri çürütemezdim, kabul de edemezdim. Bulunduğumuz noktada –ve keskin oklarının üstümde hâlâ titrediklerini hissederken– onun bu sonuca varması için sadece biraz yüreklendirmeye ihtiyacı olduğundan kuşku duymuyordum: "Onu görmeye gitmelisiniz." Uzun zamandır beklediğim sonuçtu bu. Aramıza girer girmez bizi kesinlikle ayırabilecek kadar tehlikeli sözlerdi bunlar. Bu sözlerden –ben

de– onun çoktan oraya gittiği sonucunu çıkaramaz mıydım? Belki şöyle bir uğrayarak, belki de daha samimi biçimde... Onun adamın odasına gittiğini bazen sanmış, bazen de dilemiş olmamın nedeni böyle bir şeyi hiç hayal etmiş olmamamdır sadece. Böyle bir şeyi sessizlikle nasıl geçiştirebilirdi? Böyle bir şeyi incecik yüzünün arkasında nasıl taşıyabilir ve gizleyebilirdi? Kesinlikle sormamıştım ona böyle bir şey ve sormak da istememiştim, ama bunun nedeni bu soruya aramızda yer olmamasıydı.

Bu işi, gerçekleştirerek değil gerçekleştirmeyi reddettiği için gerçekleştirdiğini düşünmem gerekti o zaman. Sonuna kadar giderek öğrenemeyeceği şeyleri böyle öğrenmişti, kendisine özgü doğal davranışları götürmüştü onu bu sonuca sanki. Aynı şekilde, bana bunları anlatmayı reddedecekti her zaman ve ben de ona soru sormayarak katılıyordum aynı redde. Ama öyle sanıyorum ki, ona sorma fırsatı bulabilseydim, bana içtenlikle cevap verirdi. Demek her şey bana, soruya bağlıydı.

Ama benim için o kadar zordu ki bu, böyle bir şeyi anlamam için sadece, bana çok mesafeli davranmış olduğu ve şimdi artık kaçmamın yeterli olmadığı, tersine, bundan böyle birbirimize ihtiyatsızca ulaşabilmemizin ve birbirimizle yalansız konuşabilmemizin ancak bu şekilde mümkün olabileceğini hissederek, hiç bozulmamış haliyle, dokun-

mamam gerektiğine inandığım, kesinlikle o çekingen tavrı içinde gözüktüğü o geceyi hatırlamam gerekiyordu. Bu tür bir mesafe içinde, benim de içine zor bir mutabakatla girdiğim ölçüde, benden hiçbir şey saklamayacağından emindim. Kadını zorlamaktan ve aramaktan vazgeçmeye razı olur muydum hiç? Onu uykusunda ve hatta kendisini koruduğu o sükûnet içinde taciz ettiğim için sık sık kınıyordum kendimi. Onu, kendisine dokunduğum o gece anının dışına sıçratan ve aniden gelen nefret duygusu içinde umutsuzluk uyandıranın ne olduğunu hissedebiliyordum. Bu olayı ne zaman düşünsem o davranıştaki ihtişamı tekrar buluyordum kendimde, onu yeniden yakalamamın keyfi, düzensizliğini sarmalayan, gözyaşlarını hissettiren ve düşsel bedenini bir hayal değil, hıçkırıklara boğulmuş bir yakınlık haline getiren bir ışık izlenimi bu. Her şeyi teselli eden ve bütün umutları, bütün hüznü ve her düşünceyi aşan bir gerçeklik anı. Her zaman hatırlayacaktım bunu, tıpkı odamda birlikte geçirdiğimiz bütün anları hatırlayacağım gibi. Balkonda uzanır ve saatler geçirirdi öyle, biraz çocuksu manzaralar ya da yüzler çizerdi ve bu yüzlerin hepsi büyük bir benzerlikle kendisiyle ilişkiliydi: kız kardeşi olduğunu söylerdi bu yüzlerin, ya da kimi zaman "Sizin için neysem odur" derdi. Beni sürekli, başka bir kaygı duymadan, ısrarcı da ol-

madan kendisine bakar durumda görmek şaşırtmıyordu onu, bakışının fazla bir ağırlığı olmadığını, çevresindeki şeyleri hafiflettiğini söylüyordu. "Yalnızmışsınız gibi sanki, öyle mi?" – "Hayır." – "Ben yalnızmışım gibi sanki, öyle mi?" – "Hayır, öyle de değil: yalnız olan bakışınız belki de." Camın öbür tarafında, örtülere sarınmış durumda, genellikle hiç durmayan eliyle çizgiler çizerken kafasını çok seyrek kaldırıyordu. Bu haliyle çocuksu diyemeyeceğim, ama gelecek düşüncelerinden son derece arınmış, tamamen şimdiki zamanda, ama bir yandan da şimdiki zamanla çok az dolu, çok ağır, kasten, ancak belli ölçüde bir sarhoşlukla bakabileceğim bir kaygısızlık içinde gözüktüğü bir yapıya sahipmiş gibiydi ve ona o hafiflik duygusunu veren de buydu kesinlikle, ki bu hafiflik duygusu kendisini de sarhoş ediyordu neredeyse, evet, sonuç olarak hâkim olup olamayacağını kesinlikle bilemediği bir hafiflik tinine teslim olmuş gibiydi. "Sakinsiniz ama." – "Sakinim, ama neredeyse şimdiden bir hatıra gibi bu, hatıraların en uzağı." – "Şimdiden geçmişte mi kaldı?" – "Evet, geçmişte belki." Ama bir yandan da vazgeçemediği bir kesinlik kaygısıyla eklemekten geri durmuyordu: "Bu ok her zaman var, bizi gerilemeye, sükûnet içine girmeye zorlayacak olan çok keskin bir oku andıran o şey her zaman var." – "Biz? Ben de mi?" – "Evet, biz, sade-

ce biz." Aslında bir türlü yerinde duramıyordu: kendini örtülerinden alelacele kurtarıyor, odaya giriyor, ve aceleciliği, ateşi onu hareketsiz bırakıyor orada, ta ki kendisini bana doğru, ama aynı zamanda başka günlere doğru götüren, sanki başka günleri olmuş gibi, bir çıkış yolu buluncaya kadar: orada, geçmişte, insanların sanki daha hızlı yürüdükleri, peş peşe daha gizlice kaydıkları bir yerde. Hangi yere doğru? Bu acelecilik niye? Zaman zaman, sanki aralarında bir hatıra varmış gibi birbirlerinden uzaklaşıyor ve bakışıyorlar, hayır bir hatıra değil: unutuş, bir çember çizen ve onları, orada mahsur bırakan işkence. Her zaman kendi dışında ölmekten korkmuştu; şöyle derdi: "Beni sıkıca tutacaksınız. Beni tutacağınız noktaya ulaşmam gerekir." Belli bir anda bir şeyi hatırlamayı istemeye başlamıştı: belirsiz bir şekilde, belli bir endişeyle, ama aynı zamanda da güçlü sezgilerle ve büyük bir sabırla arıyordu bunu. Kalkabilmiş olsaydı, onu aramak için kalkmış olacaktı kesinlikle, oyun oynar gibi, odada ve bütün evde: "Burada mı?" – "Yoksa burada mı?" – "Hayır, buradan uzakta." Yaptığı her şeyde o unutulmuş şeye bir ima vardı, hiç kimsenin dikkat etmeye cesaret edemeyeceği çok gizli ve çok kapalı bir ima: biraz geri planda olup bitiyordu bunlar, onun ve adamın arkasında; belki her ikisini de ilgilendiriyordu bu durum. Öl-

düğünde, teselli veren, umutsuz bir izlenim bıraktı, onu hatırlamak için öldüğü izlenimini uyandırdı. Daha sonra –gece yarısıydı– hareketsizliğini bozmadan, ansızın şu soruyu sordu: "Ölmekte olan ben miyim, siz misiniz?" Adam açık seçik duydu bu sözleri. Ona doğru eğildi, kadın adama, bu ağır, hareketsiz, hüzünlüymüş gibi gelen bakışla bakarak açtı gözlerini. Adamdan tutmasını istediği bir vaadi hatırlatıyordu sanki.

Artık kimsenin bulunmadığı salonu terk edip, makaranın gıcırtısından başka hiçbir şey duymadan, daha önce de dikkati çekmiş olan bu sese kulak vererek sakin bir şekilde yukarı doğru çıktığımız sırada, onun biraz önce başlamış olduğu yolculuğu benimle birlikte bitirdiğini düşündüm. Asansörün kapısını açacak, yanımda, ama biraz arkamdan, aynı hizada olmadan, benimle "ilişkileri kötü olduğunda" yaptığı gibi aramızda birkaç adımlık bir mesafe bırakarak yürüyecekti. Kapıların ve kapıların açıldığı bu ünlü koridor, hastane koridorlarındaki gibi, uğultuların hiç kesilmediği gölgesiz, derinliksiz, gece gündüz hep aynı beyaz ışığın yayıldığı dar koridor boyunca böyle olacaktı işte. Bütün kapılar birbirlerine benziyorlardı, hepsi beyazdı, duvarın beyazı gibi beyazdı renkleri, duvardan ayırt edilemezlerdi, birbirlerinden de sadece numaralarıyla ayrılıyorlardı ve bu kapıların

önünden geçerken insan bir tünelde sanıyordu kendini; tünel gibi gürültülü, tünel gibi sessiz, kapıların arkasından gelen ayak sesleriyle, bağırtılarla, mırıltılarla, iç geçirmelerle, rahat ve rahatsız uykularla, öksürük nöbetleriyle, rahat nefes alamayanların çıkardığı ıslıklı seslerle ve bazen de, artık nefes alamıyormuş gibi olanların sessizlikleriyle bir tünel gibiydi. Seviyordum bu koridoru ben. Onun rahat, derin, kayıtsız yaşamının verdiği duygularla ve geleceğimin orada olduğunu ve bu temiz ve beyaz manzara dışında bir manzaram olamayacağını, ağaçlarının burada yükseleceğini, tarlaların müthiş uğultusunun burada yayılacağını, denizin, bulutlarıyla değişen gökyüzünün, sonsuz buluşmalarının ve arzularının burada olduğunu bilerek geçiyordum koridordan.

Kapının önüne geldiğimizde ve açmadan, önünde beklerken ne düşündüm? Hiçbir şey istemeyen, hiçbir şeyi dayatmayan, hiçbir şey söyleyemeyen ve de avutulamayan düşüncesiz bir hüzünle, bir boşluk vardı sadece, zamanın bir ucunda o [kadın], öbür ucunda da ben vardım sanki – ve bu aynı anda ve biz ortak bir mevcudiyette yan yanayken oluyordu. O anladı mı bu gerekliliği? Çok hızlı bir bakış attı kapıya, aynı şekilde bana da baktı ve çok uzaklardaki, koridorun döndüğü yerdeki kendi odasına doğru gitti.

II

Meydana gelen olay üstüne düşündüğümde, bana göre, ona karşı koymamı sağlayan sükûnetle neredeyse karıştığını söylemek zorunda kalırdım. Çok uzaktan gelen bu sözcüğün çok yakınındaki kavrayıcı sükûnet: tam anlamıyla benim çapımda değil, hatta olağandışı bir biçimde dışımda, ama bu canımı sıkmıyordu benim, payım vardı bu işte, etkiliyordu, hatta sakin olmam gereken o anın sınırında tutmak için hafifçe itiyordu beni.

Üzerinde düşündüm ve aramızda gerçek bir ilişki olmamasına rağmen, kendimi, bir bekleyişle, önlemlerle, kuşkularla, bir yakınlıkla, belki de canlı bir varlığa uygun bir yalnızlıkla bağlı olduğumu hissettiğim bir mekân izlenimi uyandı bende: insani mi? Hayır, henüz insani değil, daha açık, daha az korunan, ve bir yandan da daha önemli ve daha gerçek; ama bu mekân bana yabancı olduğundan beni ona bağlayan şeyi de bilmiyordum. Sadece ona saygı duymam gerektiğini biliyordum, hatta bunu bile bilmiyordum, çünkü ona belki ilkel bir saygısızlık da borçluydum.

Buna eklenen başka bir izlenim daha vardı. Bu mekân, bir yandan sonsuz uzak ve yabancı gözükürken, bana bir tür giriş imkânı sağlıyor gibiydi. Bana öyle geliyor ki, sakin olmayı, bu sükûnet ölçüsünde biri olmayı ve kendimde, sükûnetin benim dışımdayken olduğu şey olmayı başarsaydım, sadece bütün düşüncelerimle değil, arkasında kendi düşüncelerimin son derece hafif biçimde açıklandığı hareketsiz, ağır ve yalnız düşünceyle de uyum içinde olacaktım.

Beklemek yeterliydi. Ama beklemek... Kararlı adımlar atmış mıydım? Beni gözaltında tuttuğunu sandığım ve dolayısıyla hiç kuşkusuz kendimi gözlediğim, ihmalkârlığıma emanet edilmiş olan sükûneti gözlediğim çok yakınımdaki bu olayın üstüne daha canlı biçimde eğilmem gerekmiyor muydu? Bununla birlikte ve sanki kendime rağmen, bu yeni durumdan keyif alıyordum. Hiç bu kadar özgür olmamıştım, ağır, hareketsiz düşünce dışındaki düşünceler de daha özgür, daha hafif, neredeyse çok fazla hafiftiler ve beni uzun süre, kendi düzeyimde bırakmama tehlikesi taşıyan bir hafiflik tinine teslim ediyorlardı. İstesem her şeyi düşünürdüm. Ama kesinlikle sakınmam gerekiyordu bundan – her şeyi düşündüğümüz, bütün düşüncelerin bize ait olduğu gibi daha da çekici bir izlenimden korumam gerekirdi kendimi.

Bu mekânın açık seçik bir biçimde sınırlandırılmış olduğunu söylemeyeceğim, ama olabilirdi, hissediyordum bunu ve bu, ben bu mekâna girer girmez olabilirdi, en azından belki, bir şüphe vardı. Şüphe, attığım her adımda, beni yalnızca geri çekmek için değil, ilerletmek için de güçlüydü. Onunla benim aramda her ikimizi de koruyan bir belirsizlik olmamışsa, benim zayıflığım, onun zayıflığı, benden çok daha üstün olan, son derece kararlı ve emin zayıflığını olmasaydı, her ikimizi de içine alacak kadar geniş düşünceyi hissedemezdim bile.

Ama ben, inşa ettiği mevcudiyet biçiminden kuşkulanmıyordum. Orada olduğumdan beri, onu inceliyor, deniyor, alnım alnıma yaslanmış, hafifçe yaslanıyordum ona, ve beni durduran, bu yaklaşımda onu savunmasız ve beni kararsız bırakan, ne olduğunu bilemediğim çok basit bir şeydi. Çok fazla basitti. Beni uzun süre yolumdan saptıran bu kolaylıktı belki de: bir jest ve de her zaman yapabileceğim bir jest. Buna ancak şaırabilir ve kaçınabilirdim ondan.

Bir şey bana kuşkunun her zaman kesinliğe eşit ve kesinliğin de kuşkuyla aynı doğada olması gerektiğini söylüyordu.

Beklemek, bu beklemeden güç almasına razı olmak, benimle ilişkisinde kendisini onaylaması ve

sükûnetiyle beni tüketmesi gerekiyordu. Benim sınırlarıma çok yabancı olmayan, çok da kesin olmayan sınırlar bulmak gerekiyordu ona: kendini kapattığı, ama benim üstüme. İstikrarsızlığı, beni korkutan buydu ve bir yandan da, onu bana çok yaklaştıran bir netlikten de daha az korkuyor değildim. Yakın olan, yabancı olandan daha çok korkuturdu beni.

Her şey öylesine sakindi ki, bana uyguladığı, yumuşak, devamlı baskı, bekleyişimin yönelimi ve direncimle ona uygulamadığımdan emin olmadığım, son derece hafif ve son derece sert baskı olmasaydı, bir amaca ulaşmış olduğuma inanabilirdim – nihai amaca belki de, nihai amaçlardan birine. Bununla birlikte sükûnet de aramıza giriyor gibiydi, hayır, gerçeği söylemek gerekirse bir engel olarak değil, bir mesafe olarak da değil, bir hatıra olarak sadece.

Yeniden farkına varıyordum tehlikeli sükûnetin; ve bu kendisi için, tehlike altında olan, tehdit eden, ama sarsılmaz, yok edilemez bir tehlikeydi, belirleyiciydi bu ve bu sözcük burada saydam olmayan, ama hafif bir sözcük gibi gözüküyordu.

Karanlıktı, soğuktu. Bekleyiş (sükûnet) orada, ancak oralarda bir yerlerde olduğunu söyleyebileceğim kıyılardan birinde, ikimizi de korkutan daha

boş ve daha düşman farklı bir yere doğru bir açıklık bulunduğu izlenimi uyandırıyordu bende.

Mekân kaçıcı, kurnaz, ürkmüştü. Belki merkezi yoktu, bu yüzden kaçış, kurnazlık, arzuyla yönünü şaşırıyordu. Gizleniyordu; sürekli gizleniyordu, ama her zaman değil. Ansızın önümde aç bir kanıt buldum, kaçınam gereken son bir açgözlülük, sahip olmadığı bu merkez sezgisiyle, ya da beni bekleyen sükûnetle bana doğru yönelmişti sanki. Geri çekilmeme neden olan berbat bir izlenim. Ama ben de kurnazlaşıyordum, onunla yetinmemeyi, kendime geri dönmemeyi öğreniyordum. Hiçbir zaman umutsuzluğa kapılmıyordum, hiç yorulmadan dönüp duruyordum. Her türlü alışkanlığı, her yolu yitirmiştim. Elimdeki tek kesinlik bizi saran ve belki de koruyan hareketsiz düşünceydi.

Bununla birlikte birtakım olasılıklar sezmiş, her şeyin daha yoğun, daha gerçek olduğu yerleri tanımıştım. Çıkılması yeterli olan bir yokuş gibiydi, sükûnetten hareket edip, sükûnete götüren bir yokuştu bu. Her yanında parlak görüntüler ve hiç kesilmeyen uğultular vardı. Bu uğultu beni sarhoş belki de deli ediyordu. Hareketsiz, yüksek ve pürüzsüz gözüküyordu, beni aşağı doğru iten bir yükseklik, sessizliğin ulaşmadığı bir sözdü. Güçlü ve boş, otoriter ve itaatkârdı. Buradan çok uzaklar-

da, hatta mekândan da uzakta telaffuz ediliyordu ve dışarıda, o boş bölgedeydi sanki, ama aynı zamanda da bendeydi.

Ne pahasına olursa olsun, bu sözün coşkusundan yararlanmamam ve de onu onaylamamam gerektiği duygusu. Ama ben sıkı bir sarhoşluğun doruğunda duruyordum, bir hafiflik hayaletine sokulmuş, egemen olduğum bir acı, egemen olmadığım neşe duygusuyla. Hafifti, neşeliydi, olağanüstü bir hafiflikti bu, işittirmiyor da, daha çok gösteriyordu kendini, parlak bir küreydi, kendi yüzeyiyle karışan bir küreydi, durmadan büyüyordu ve büyürken sakindi. Kesinlikle karışık olmayan bir söz telaşı – ve sustuğunda susmuyor: kendimi ondan ayırabilirdim, sadece onda kendimi işiterek, onu tamamıyla işitebilirdim, sürekli "Biz" diyen muazzam bir sözdü bu.

Ondan fışkıran bir tür sarhoşluk benden fışkıran bu "Biz"den geliyordu ve bu "Biz" mekânın içine kapanmaya başladığı odanın çok ötesinde, topluluğunu orada, denize doğru bir yerde konumlandırdığım o koroda beni, kendimi dinlemeye zorluyordu.

Hepimiz orada, birliğimizin yalnızlığı içinde dikiliyorduk ve söylediklerimiz bize övgüler yağdırıyordu sürekli:

"Şimdi bizim dışımızda kim var?" – "Kimse." – "Kim uzak, kim yakın?" – "Burada biz ve orada biz." – "En yaşlı ve en genç kim peki?" – "Biz." – "Kim yüceltilmeli, kim bize doğru geliyor, kim bekliyor bizi?" – "Biz." – "Ya bu güneş, nereden alıyor ışığını?" – "Yalnızca bizden." – "Ya gökyüzü nedir?" – "Bizdeki yalnızlık." – "Sevilmesi gereken kim peki?"

"Ben."

Esrarengiz cevap, bizi şaşkına çeviren mırıltı: ses zayıf, kertenkele hışırtısı gibi cızırdıyor. Bizim sesimiz dünyalara eklenen dünyalar gibi yoğun ve güçlü, ama o da sessiz. Öteki seste hayvânsı, çok fiziksel bir şeyler var. Algılanamaz, sarsıyor bizi. Ayinden gelir gibi olsa da, onu işitmek endişe, yüce bir şaşkınlık.

Muazzam bir mutluluk duygusu, işte ben bundan kurtulamıyorum, daha ilk anda başlayan, bu duyguyu hâlâ sürdüren ve her zaman sürdürecek olan, bu günlerin sonsuz ışıltısı olan duygudan. Birlikteyiz. Bir evrenden ötekine baş döndürücü bir biçimde yükselen bir dağa doğru gibi birbirimize doğru dönmüş durumda yaşıyoruz. Asla durak yok, sınır yok, sürekli daha sarhoş ve daha sakin bir sarhoşluk. *"Biz"*: bu sözcük ebediyen yüceliyor, sonsuzca yükseliyor, aramızdan bir gölge gibi geçi-

yor, her zaman her şeyi görmüş bir bakış gibi göz kapaklarının altında. Bir şey bilmeden, gözlerimiz ve de ağzımız kapalı, sığındığımız bir sığınak. Ama biz nasıl görüyoruz nesneleri, şu tuhaf güneşi, şu feci gökyüzünü zihnimizi meşgul etmeyen bu işte. Tasasızlık bize verilen bir bağış ve daha ilk andan çok eskimiş bir şey: bu yükseklik duygusu, birbirine karışmış üstü ve altıyla sonsuz bir büyümeyi elimizin altına getiren muazzam sütun. Evet, hep daha uzağa gidiyor bu. Hep daha yok edilemez, daha hareketsiz: sonsuzluk tamamlanıyor, ama durmaksızın büyüyor. Böyle bir buluş anında kabul edilir. Başlangıç yok, ama sürekli bir uyanışın gelişmesi var. Son yok, ama sürekli tatmin edilen ve hep arzulayan bir özlem var. Bu düşünce kesinlikle ağır gelmiyor omuzlarımıza, görkemli, ağır hiçbir tarafı yok, hafifliğin kendisi, güldürüyor bizi, bu bizim ona göz atma şeklimiz. Havailik bizim en iyi yanımız. Havai olmakla övünmek altüst eder bizi: biri, bizdeki bilinmeyen bir merkeze dokunmuş gibi.

Kimi zaman gökyüzü renk değiştirir. Karayken daha da kararır. Adeta nüfuz edilemez olanın daha da geri çekildiğini göstermek ister gibi bir ton daha artar. Bunu fark eden tek insan olmaktan korkabilirdim. Gökyüzü dışında her şeyin ortak olduğunu iddia ediyor: yalnızlık payımız bu noktadan geçi-

yor. Ama aynı zamanda, bu payın herkes için aynı olduğunu ve bu noktada hepimizin, ayrılığımıza kadar, ve sadece bu noktada birleşmiş olduğumuzu söylüyor, başkasında değil: nihai amaç bu olabilir. Kanıtı, siyahın her seferinde bizim sadece kendi yüreklerimize iletilebilen küçük bir farkla daha da siyah olmasıdır, o zaman herkesin bu işarete bir gerçeklik kazandırmak için gizlice söyledikleri, her yandan bize, yalnız kendimize işittirdiklerimizi açığa çıkaran ortak bir çığlık halinde yükselir. Her zaman aynıymış gibi gözüken korkunç bir çığlık. En yüksek derecesinde korkunç olan değişmez; ama biz biliriz ki, algılanamaz biçimde değişerek gökyüzünün hissedilemez değişimine yanıt verir. İşte böyle korkunçtur.

Gökyüzünün sadece bir nokta olmasına tahammül edemezdik. Üzerime yayılmış olan ve beni bir örtü gibi saran ve koruyan düşünce buradan kaynaklanıyor olmalı. "*Ama eğer bir nokta olmasaydı gökyüzü, en sivri iğnenin ucu kadar küçük olmasaydı nasıl dayanabilirdim ona? Gökyüzünün bize bir iğne ucu gibi saplandığını mı söylemek istiyorsun?*" – "*Öyle, kesinlikle öyle.*"

Demek benim en uzaklarda kalmış hatıralarımı delen bu sivri uçtur. En büyük sükûnet hüküm sürüyor. Eşsiz bir an. Biz bu anda, ummadığımız, an-

sızın çıkagelen, tersi beklendiği sırada ortaya çıkan bir şeye erişiyoruz: kalkıyoruz (yatmışsak eğer); koşuyor idiysek (belki de kaçıyorduk) duruyoruz; ya da daha doğrusu duruyoruz ve sanki düşünmek ister gibi başımızı eğiyor. Doğrusunu söylemek gerekirse bunu hatırlamıyorum. Söz ondan bahsediyor, imge onu gösteriyor, hafıza rastlamıyor ona: kendi kendimizin arkasında boşuna debelenip duruyoruz. Bununla birlikte çok şey hatırlıyorum ben – belki de her şeyi, ama bu anla ilgili değil ve ben daha cüretli bir davranışla ona doğru yönelir yönelmez, çok sivri ve çok uzak o ucu buluyorum karşımda: gökyüzü adını verdiğimiz o kara nokta, bu biricik, değişken, hep daha kara ve daha sivri, ansızın karşınıza çıkan ve muhtemelen gerilemeye, hafifliğimizin de bizi ebediyen çıkardığı, sükûnetin bağrına girmeye davet amacıyla ortaya çıkan nokta.

Bizi sükûnetten çıkaracak olan nedir peki? Sadece bir kez yakalanan denge neden tekrar ve ebediyen yitirilmiş durumda? Bu sükûnet anının çevresinde, hatırası bize yabancı olan o soğuk anın çevresinde herkese göz kulak olmamız gerektiği izlenimi nereden geliyor? Bilgi olmayan bir şeyi niçin biliyoruz? Bu soru bizi, fark ettirmeden kaldırıp birbirimizin üstüne atıyor; bu soru kendi kendimizin dengesi, mutlu bir günün dengesi.

Hep Evet deme, sürekli onaylama mutluluğu. Başka günler de gördük biz. Orada, geçmişte, muhtemelen daha hızlı yürüyorduk, peş peşe daha gizlice kayıyorduk. Hangi yere doğru? Bu acelecilik niye? Zaman zaman sanki aramızda bir hatıra varmış gibi bakıyorduk birbirimize, hayır hatıra değil: unutuş, bir anla ilişki, bir çember çizen ve bizi, orada mahsur bırakan umut. Geçmiş mi bu? ansızın görünen bu yüz?

Bu günleri gördük biz, düne ait değil o günler, ebediyen gelen, geçmeyen günler bunlar ve bizden gelen o aydınlığın neşesi ve duvarı delmiş olmanın verdiği şaşkınlık ve bütün yollardan şaşırmadan ve kesinlikle neşe içinde kendimize doğru gitmenin şaşkınlığı. Niçin her şey değişecekmiş? Söylenmiş olan, ezeli olan, neden artık söylenmiş olmayacaktı? – *"Ama hiçbir şey değişmedi. Sadece geçmişteki sonsuzluğu da tanıman gerekiyor senin. Şunu söylemek için epeyce yükselmen gerekir: Olan buydu. Şimdi sana düşen görev budur."*

Bu söze inanmıyorum, ama ondan kaçacak gücüm de yok. Geçmişte, onu da duymuş olmalıydım sanki ve bana öyle geliyor ki ona inanmamak, kazdığı çukura ondan önce düşmektir.

Hafiflik tinine ihanet etmemek gerekir. Ondan uzaklaşırsanız hiç değişmeyen düşünce duygusu

sabit bir gözaltı duygusu olur. Yine koruma işlevini sürdürür belki, ama ağırlık da yapar –"hafifçe"– kendimizi bıraktığımız çekimden daha fazla ağırlık yapamazdı. Ve biraz daha düşsek nereye düşecektik? Ya korkunç bir biçimde, suçlu olarak ağırlık yapabilseydik? Bu soru zaten bizi düşüşle cevabın içine atabilecek bir yük değil mi?

Cevabı şudur bu sorunun: belki içinden sadece hafiflikle çıkılabilecek sükûnete tekrar düşerdik, çünkü sükûnette her şey sonsuzca hafif olur, içinde durulamayacak kadar hafif.

"*Ama onların öldüğünü söylemekten, söylendiğini işitmekten korkmuyorlar mı?*" – "*Hayır, niçin korkacakmışız? Tersine yatıştırıcı geliyor bu.*" – "*Onların tasasızlıklarını, sınırsız uçarılıklarını kanıtlıyor bu.*" – "*Ama ölüm tam da budur, hafif olmaktır.*"

Bu tür konuşmalarda niçin derin bir kaygının gizlendiğini merak ediyorum.

Beni saran ve belki de koruyan hareketsiz düşünce, cevap vermeyen inatçı düşünce, sadece orada olan, ayağa kalkmayan sen, ağır, yalnız, beni durmaksızın, şiddet göstermeden, ama soğuk bir otoriteyle unutulma içine girmeye davet eden, çok ince ve çok uzaklardaki sivri ucun gizlendiği düşünce. Sen ki cevap vermiyorsun, seninle konuşmak istiyorum ben. Bu mümkün benim için. Ko-

nuşmasam da, söyleyebileceğim sözle ilişkim olmasa da, sakin, yavaş yavaş, lafımı kesmeden konuşacağım. Niçin her şey bitmiş değil? Sana niçin soru sorabiliyorum? Niçin benim hâlâ durduğum ve kendimi bağlı hissettiğim bir yer gibisin? Sessiz bile değilsin; her şeye karşı kayıtsızsın, sessizliğe karşı bile ve ben, beni şaşırtan bir hareketle sana doğru yöneldiğimde: soğuk, mahrem, tuhaf temas – sanki kendimi düşünmemem gerekirdi, düşünemezdim.

Niçin, eğer istersem görünür olabileceğine inanmama izin veriyorsun? Niçin seninle, beni herkesten ayıran mahrem sözcüklerle konuşmama ses çıkarmıyorsun? Koruyor musun beni? Gözetiyor musun? Cesaretimi kırmamak niye? Kolay olurdu bu, bir işaret, daha güçlü bir baskı ve ben şunu söylemeye hazır hale gelirim: "Peki, sen öyle istiyorsun, vazgeçiyorum." Ama sen sadece oradasın ve sana kadar ulaşan sözcükler, bana onları işitmem için geri gönderen bir duvara çarpıyor. Bir duvar, gerçek bir duvar, konutumu sınırlayan ve ondan bir hücre yapan, ortada bir boşluk oluşturan dört duvar. Niçin? Hangi rolü oynamam gerekiyor? Benden beklenen ne? Sükûnet içinde değil miyim, sükûnete ulaşmamış mıydım? Beni sükûnetten çekip alan ne? Sükûnet yok edilebilir miydi? Eğer yok edilmişse, biz niçin çevresinde o anı, ha-

tırlamadığımız o soğuk anı gözetmeye devam ediyoruz? Ve herkesin de gözettiği doğru mu? Belki de sadece tek kişi, belki hiç kimse, belki hiçbir şeyi gözettiğimiz yok, belki hepimiz hâlâ sükûnetin bağrındayız, durmaksızın oraya gidip geliyoruz, sürekli daha değişken, daha oynak durumdayız ve derin bir istirahatın nefes alıp vermesi bu.

"*Sükûnet, sükûnet, ne istiyorsun benden?*" – "*Evet, sorguluyorsun, hoşuna gidiyor sükûnetin.*" Niçin bu sözcük.

Tuhaf imge: ölüm anında, huzur ve sessizlik yerlerini bulduklarında, herkesin girdiği bu sükûnetin yakınlığının keyfini herkes sadece kendisi için sürmez, onu gizemli bir bağışla ortak akla verir, teslim etmez, özgürce verir – bu ele geçirilemezdi, ne alınabilir, ne de şaşırtabilirdi. Ve yargı gününün, sonunda herkesin kendisini dinlenme anından sıyırdığı bu saf bağış olması gerekirdi. Ama içimize işleyen, içinde bizi iten hakikati çektiğimiz sükûnete, bizi birleştiren atılıma, her birimizin ölürken beslendiğimiz bu kaynağa ebedi yürek adını vermeye de cesaret edemiyoruz. Tuhaf, tuhaf düşünce; yüzüne bakıyorum onun, ama hiçbir şey rahatsız etmiyor, hiçbir şey yasaklamıyor ve de hiçbir şey dayatmıyor onu. Bizi saran, belki de koruyan, hareketsiz, yalnız ve ağır olan senin içinde,

nasıl hafiftir düşünceler, nasıl yükselirler anında, hepsi de öyledir bunların: hepsi masum, mutlu, neşelidir, bir boşluk anının gülümsemesi ve selamıdırlar. Bu tür düşüncelerden daha tatlı bir şey olamaz, özgürdürler, bizi özgür bırakırlar, onları düşünmek hiçbir şey düşünmemektir ve böylece hiç durmadan sorular sorarız.

Niçin yalnız sana güveniyorum ben? Niçin yalnız sana bağlanmış hissediyorum kendimi ve her ne kadar arkanda, gökyüzü olan bu sivri uç, beni yorulmadan, hissedilemez ve ezeli bir baskıyla zorla geri çekilmeye davet eden bu boş ve hep daha boş işkence, beni iten ve de artık çekmeyen sükûnet gizlense de, sana seslendikçe, soru sordukça, sana "Sana soru soruyorum, sana sesleniyorum" diyebildikçe, bu hep Biz diyen sarhoşluktan beni koruyan bir sağlamlık hissediyorum. Beni aldatıyorsan, isterim bunu. Eğer bir hiçsen, sadece seninle birlikte hiç olacağım. Benden, seni tüketmemi, ben olan bu boşluğa seni teslim etmemi bekliyorsan, , senin yardımınla, eğer bu nihai amaçsa, ulaşacağım ona.

Bir tuzak olabileceğin düşüncesini de dışlamadığını hatırla. Ben belki ölmedim ve güven duyduğum sen, benden, sabrın ve ihtiyatlılığınla, gelecek olan sükûnet anının özgür fedakârlığını elde etmek

için buradasın. Sükûnet verilmiştir, geri alınamaz, verilmemiştir, son emeğin meyvesidir, ölümün kendisinden, ölenden bir an aldığı gelişme ve dengedir. Böyledir. İnkâr etmeyeceksin bunu ve bu anın, ona ulaşmış olana bırakılsaydı, kendisi için artık başka bir an olmayacağını da inkâr etmeyeceksin. Ama sükûnetin yüreğe hücum etmesi gerekir, gizemli bağışın, özgür yargının gerçekleşmesi gerekir: ah, her zaman Evet deme mutluluğu, bu yeni bağların verdiği şaşkınlık ve en eski olan şeyin kesinliği; bana başlangıçtaki hafiflikten gelen ve yeni bir hafifliğe giden çağrı, benim tarafımdan düşünülmemiş, beni çılgınca bir çabuklukla sürükleyerek, tam anlamıyla da sürüklemeyerek yeniden yüksek yerlere doğru çıkan düşünce.

Bu durumda deneyim göstermektedir ki, beni hareketsiz bırakan çekiminle, ağırlığınla koruyorsun sen, bu ortak coşkudan, ortak tasasızlıktan, bana ulaşır ulaşmaz sonsuz neşe duygusuna dönüşen ve susunca susmayan, beni kat eden, yanında kaldığım bu muazzam sözden koruyor ya da dışlıyorsun beni ve ben, topluluğunu, orada, denize doğru bir yerlerde konumlandırmak istediğim o koroda da dinliyordum kendimi. Ama bana hiçbir şey vermeyen sen, hiçbir şey vaat etmeyen ve belki de benden bir eziyetin kurduğu tuzağı ve sivri okunu gizleyen sen, bana niçin en yüksek olandan daha

üstün, tüm mutluluklardan daha mutlu, dengeden daha doğru gözüküyorsun – ve nesin sen? Biraz boşluk mu, boşlukta bir nokta mı?

Bu hücrenin içinde, biliyorsun, biri var. Ondan söz etmemeyi tercih ederdim. Bana göre bir görüntü. Hareketsiz düşünce, senin karşında, biçimlenmeye, parlamaya ve hepimizde yansıyan her şeyi kaybetmeye geliyor. Böylece en büyük kalabalığa sahip oluyoruz, böylece her şey, her birimizde, bizi, herkesin sadece herkesin yansıması olarak aydınlanmış biçimde kendisine döndüğü ışıldayan bir yakınlık içinde yansıtan, sonsuz bir harelenmeyle yansıyor. Ve her birimizin evrensel yansımanın yansımasından başka bir şey olmadığımız düşüncesi, hafifliğimize verilen bu cevap, bizi bu hafiflikle sarhoş ediyor, bizi, yüzeyinden biricik kıvılcımına kadar kendi kendimizin ezeli ve ebedi gidiş gelişi olan harelenen kürenin sonsuzluğunda sürekli daha hafif, kendimizden daha hafif hale getiriyor.

Bunu niçin düşünüyoruz? Çünkü biz her şeyi düşünüyoruz, her düşünce bizim ve hatta en ağır düşünce bile, bize dokunur dokunmaz, hemen yükselecek ve bizi kendisiyle birlikte sürükleyecek kadar hafifleşiyor.

Yaslandığım bir düşünceyle sana doğru eğilmiş

durumdayım, alnım alnıma ağır basıyor, kesilerek bana geçmişin, kısır boşluğun boşluğa döndüğü çok soğuk boşluk hissini vermek için kimi zaman boyun eğen aşılmaz çekim, ağırlık. Beni koruyan seni neden korumak zorundayım? Büyük bir kaygı bu. Böyle her şeyden çok uzak yaşamak ve hafifliğe bir ağırlık gibi katlanmak, sana ulaşmayan, beni ifade etmeyen sözlerle sana hitap etmek –ve birinin kalması gereken küçük oda olarak kesinlikle sınırlı kalman için seni sıkıca tutmak.

Seni sıkıca tutmam, sınırlarını gözetmem gerekir. Hareketsizliğinin dinlenmeyeceği ve istikrarlı mevcudiyetinin sonsuz bir geri çekilme olabileceği kuşkusunun üstesinden gelmem gerekli. Benden mi uzaklaşıyorsun? Bana ait olmayan düşüncelerden mi, sana ulaşmayan bu sözcüklerden mi? Bana bir tehlikeyi haber vermek mi istiyorsun? Konuşmak ister miydin? Telaşlanıyorsun, telaşlanıyorsun, hissediyorum bunu. Beni de telaşlandırıyor bu.

Bir an şöyle uzandım. Nasıl huzurluyum senin yanında. Nasıl bir boşluk var burada. Susuyormuşuz gibi geldi bana. Küçük pencereden bir ışık hatırası giriyor içeri ve her yana nüfuz eden, boşluk meydana getiren ve boşluğun aydınlığı olan soğuk bir aydınlık bu. Kendine özgü bir titizlikle kesin biçimde sınırladığın ve dışarısı artık burada hü-

küm sürdüğünden çıkamayacağım bu odayı çok iyi hatırlıyorum. Her şey ne kadar belirgin, hiç olmaması gerektiği kadar. Sen gölgeleri bilmiyorsun. Gecenin karanlığının bu yalnız, hareketsiz aydınlık olması ne tuhaf. Senin oluşturduğun yeri sana, belki onu hiç görmeden anlatabilirdim ve eğer dışarı doğru sarkarsam, ışıkla aydınlanmış koridoru görürüm; koridorda yürürsem, adımların bana doğru gelir. Ama çıkmayacağım. Dolaşırken gördüğüm bütün bu insanlar, durmaksızın gelip gitmemizi gerektiren gecenin uğultusuna boyun eğmiş birbirinin benzeri bu yüzler: aldatıcı inanç, kısır acelecilik, gecenin soluk alıp vermesi olan hata. Bu acelecilik niye? Hangi yere doğru? Sözlerim de, benden, ne olduğunu bilmediğim bir şeyi alıp götürdükleri bu yere doğru mu gidiyor? Onlarda boş bölgeye doğru çekimi hissediyorum, ama sen, neden benim bu uğultunun içinde akmamı engelliyorsun? Neden bütünüyle kendi dışımda olmamı esirgiyorsun benden, niçin, bir an her şeyin gittiği, her şeyin geri döndüğü hatadan uzaklaştırmak ister gibi bende konuşan şeyden ayırıyorsun beni? Beni hafif bir sürükleyişle kendisini izlemeye çeken ve sırf beni kapattığın için direnemediğim sözlerde ne kadar payım var – ama korkarım ki onlara her zaman direnmeyeceğim. Bir gün bilmediğim ve belki de beni bekleyen sükûnetten vazgeçişimin işareti olacak

olan bir sözcük çıkacak ağzımdan – ve sen beni bu sözcüğü söylemek üzere götürmek için yanımda olacak mısın? Onu benden özgürce alabilmek için, sevdiğim şeyin yüzünü ve biçimini mi aldın? Kimsin sen? Neysen o olmazsın sen. Ama birisisin. Kim, peki? Bunu soruyorum. Hatta sormuyorum bile. Ama sözlerimiz yalnızca öylesine hafif ki, sürekli soru biçiminde gösteriyorlar kendilerini.

Yeniden ayrı varoluşuma inanmam ve imgelerin hakikatine inancı eklemem için çok az şey yeterliydi. Oysa biliyorum ki, hatırlamaktır bu ve Ben denebilecek zaman kısıtlıdır, tehlikelidir. Herhangi birinin üstüne konacak olan ve onu ortak söze cevap vermek üzere tayin eden bir kıvılcım gibidir. Ne oluyor o halde? Tuhaf bir ses bu, yerden çıkan boğuk bir uğultu, kuru, kısır bir ses; bizi sıkıyor, işitmeye zorluyor ve kim söylüyor bunu? Bizde hâlâ ağır olarak duranın, çemberi kıran ve özgürleşen çok ağır bir duygunun yoğunlaştığı ve tekrar düştüğü bu biricik söz nedir? Birbirimizi sevemeyeceğimiz, bunun için çok hafif, hafifliğimiz içinde çok fazla birleşmiş olduğumuz doğru mu?

Seninle belki açıklayamayacağım yasak ilişkiler kurdum. Senin bulunduğun yerde çekemediğim acı gibi, karanlığı ve yaşamın hatırasını sınırlara iten bir acı var. Bizi bir arada tutan, ama korkarım

ki sana ağır gelen bağlara rağmen seni bu kadar ağır ve yalnız kılan budur, ama ne bağlayacaktı bizi? Kayıtsızlık belki; gereklilik belki de; adı yok bunun. Senin çektiğin, çok uzun zamandır hissediyorum bunu, benim hissetmediğim bir acı, ama bu acı, senin sessiz aydınlığında, hiç kuşkusuz aydınlığın kendisi, her şeye nüfuz eden ve beni her şeyin dışında bırakan düz, gölgesiz ışık. Seni korumak isterdim ondan. Şu bir gerçek ki ben de, acı ve benim düşüncem olması gereken şey arasındaki bağı uzaktan, çok uzaktan ve acı bir biçimde benim dışıma çıkan bir suç ortaklığı gibi hissediyorum.

Bir uğultu duyuluyor ve bu uğultuya göre öteki dünyayı tüketen yavaş yangın, belli bir anda iç hareketi ve gizli birliği belirginleştirecektir. Ateş sadece büyük yapının yaşayan düzlemini ortaya çıkarmak için yanar, onu yok eder, ama birliğine göre yapar bu işi, tüketerek açığa çıkarır onu. Büyük yapının, artık her şeyi toplu bir yanma içinde aydınlatacak olan çok güçlü bir ateşi besleyemeyeceğine ilişkin bir inanç söz konusu. Her şeyin yandığı, her şeyin, tesadüfen, istedikleri yerde, istedikleri gibi, ayrı ayrı ateşlerin soğuk tutkusuyla çalışan sayısız ocakla, neşe içinde söndüğü bir anda varılan inanç. Hepimizde yazılı olan, sadece çok açık ve belirgin mırıltısıyla bende, yanıt verende –ama eskidendi bu ve her birimizdik o– okunan ateşin

yazısının parlak işaretleri olacağımız inancı. Bu inancın, çok zayıf ve neredeyse çoktan sönmüş ateşin hüznü ve acısından daha fazla bir şey olmadığı inancı.

Belki de kaprisimizle, her zaman sonsuz rastlantının beklenmedik mucizesini, sürprizini ifade ettiğimiz gizemli düzen düşüncesini sevmiyoruz, gönüllüce katlanamıyoruz ona.

Sen gerçekten, sadece tek bir düşüncede bulunan ve belki de sonsuz olan bu acının hareketsiz, toplanmış ve boşlukta yayılmış mevcudiyeti mi olacaktın? Ben, acı beni aştıktan sonra, kabul edemediğim bu acıyı ve de beni artık kederlendiremeyen üzüntüyü, ne olduğunu bilmediğim bir yetenekle sanki sana verdikten sonra, yine sende mi –sende ve kendimden bu kadar uzakta– çekecektim? Tutmadığım ok, ona dinlenmenin bahşedileceği hedefi sende mi bulacaktı? Bu da tutulmaya izin vermiyor ve kesinlikle itiraf etmem gerekir ki henüz acı çekebilecek durumda olduğumu sanmıyorum, hatta acı dolu kısacık bir anla bile başa çıkacak durumda değilim. Bu sözcüğün buraya niçin geldiğini, ne hatırlattığını ve hangi güç tarafından burada tutulduğunu bilmiyorum. Hüznün, acının, düşünceye teslim edilmiş olmasına üzülüyorum, ama şüphesiz ki bir yasadır bu. Önemsiz düşünceler, onlardan

sadece daha hafiftirler ve biz kendimize daha yakın, her şeye daha yakınızdır, inancımız ve varoluşumuz olan bu sükûnet içinde daha coşkuluyuz. Seni bundan korumak istediğimi söylediğimde bile, nasıl soğuk bir şekilde, nasıl hafiflikle, katılmadan söylüyorum bunu. Daha şimdiden ne kadar soğuğum ve bütünüyle de boşuna söylenmemiştir bu.

Sayesinde acı çekmediğim ve içinde, kendimden çok uzakta, olmadığım yerde acı çektiğim düşünce bu, saydamlığının merkezinde olan sen, bizden sakladığın eziyeti çekiyorsun: kaderine karşı ilgisiz olduğumu sanma, olması gerekenden çok daha fazla ilgiliyim kaderinle. Ama daha şimdiden ne kadar boş, hafif, anlamsız, hakikatten yoksun ve sürekli istikrarsız olduğumuzu anla, her zaman yinelenen sözleri dile getirmekten başka bir şey yapmadığımızı anla. Gündüz ve gece, gündüz ve gece. Oradayız biz işte ve sır yokluğu bizim şartımızdır. Senin baskın altında her an daha da gerileyen nüfuz edilemez olanın hüküm sürdüğü yerde bile hiçbir şey sır değildir, daha önce açığa çıkmamış hiçbir şey açığa çıkmaz. Ve bu arada, seninle gizli konuşmak isterdim, herkese göre gizli, sana göre gizli. Yeni bir arzu gibi bu. Beni şaşırtan bir gelecek gibi benim içimde bu.

Nefret etme benden ve senin üzerinde bir saygısızlık ve etki gücü oluşturmak istediğimi sanma. Aramızda her cevabın dışlandığı anlaşıldı. Bana cevap verebilmeni istemezdim ve cevap vermeyen, beni sessizliğe doğru bile çekmeyen suskunluğundan hoşnutum. Cevap vermek, her ikimizin de çok uzun süre önce terk etmiş olmamız gereken bir bölgeye ait. Her cevap zaten dağılıp kaybolmamışsa, sana nasıl soru sorabilirdim?

Yaklaşmak isterdim, doğru bu, ama istemeden ve sana mı? sende seni aramak için mi? senin yerine gözlemek için mi? Emin olmamakla birlikte, aramızdaki mekânın büyüdüğünü çok iyi görüyorum. Hâlâ boşluktan başka bir şey değil bu, ama küçük oda daha geniş, onu tek bir hatırada sarmalamak daha zor. Öyle sanıyorum ki sen orada, her şeyden çok uzakta, bir şeye karşı mücadele ediyorsun ve bu mücadele çok yalnız, çok hareketsiz, çok gizli ve senin anlaşılmaz çekiminle, ağırlığınla koruduğun bizim hafiflik tinimizle ilgisiz. Niçin mücadele ediyorsun ve neden orada? Sende belki acı olan bu titreme bizde niçin sarhoşluk oluyor? Bize çok hafif gelen önemsiz düşüncelerin sende öyle olmadıkları kesin ve sen, onların ne unutuş, ne de hatıra veren o harikulade saçılmalarından acı çekiyorsun. Senin için ne yapabilirim? Senin için anı nasıl daha kolaylaştırabilirim? Benim için artık

önemli olmayan, sende sürüp giden nedir? Hepimizdeki ortak coşku sözlerinde, yalnızca bizim hepimiz için gerçek olduğu söylenen ölüme, seninle, kendi kendisiyle tatlı bir eşitlik sağlayacak eşsiz bir düşünceyi sunmak ister miydin? İnan bana boş bir şey bu. Ortak ölümden, her birimizin ölümü, özellikle de benim ölümüm için kuşkular çıksa bile ne yapalım! Kararsız biri olarak beni rahatsız edemeyecek kadar kırılgan bu belirsizlikle çok iyi uyuşuyorum –ve bana çok az ait olan çok eski bir olayı sahiplenmeye çalışmam da felaket olmaz mıydı? Bütün olarak, bizi aramızda dağıtan ve kendisinde bir araya getiren tasasızlık gücü içinde, kendimize doğru yükselmiş durumda, bütün olarak tuttuğumuz takdirde çekicilik ve hakikate sahiptir o. Bu ortak ölüm düşüncesinde neyi dengede tutmaya çalışıyorsun? Gördüğün gibi taşıman zor bunu ve öyle sanıyorum ki seni vazgeçirmek için benim bunu biraz daha dayatmam yetecekti, ama senin bulunduğun ve onun zorlukla ulaşabildiği sınırlardan da neredeyse hor görülerek atılması gerekiyordu.

İçime işleyen bu belirsizliği, bu kadar hafifçe barındırmam hoşuna gitmiyor senin: hatta neşeyle kabulleniyorum bu belirsizliği ben. Nedir peki senin istediğin? Büyük ya da küçük kesinliklerimiz olamaz. Sorularla çevrelendim. Bunlar hep birlikte, kimileri barbarca bir sertlikle, kimileri umursa-

mazlık içinde, işgal ettiğim merkeze doğru, beni, kıskançlıkla, içinde benden başka kimsenin bulunmadığını bir tek benim bildiğim çemberin içine kapatarak yöneliyorlar. Her şeyi biliyorum, her şeyi biliyorum. Bilgisizliğe hiçbir borcu olmayan bu belirsizliğe hayranlık duymuyor musun? Ve bağrında, kendi kendimizin hafifliğine hiç durmadan yeniden doğduğumuz sükûnet de belirsizdir: belki de ihmalkârlığımıza emanet edilmiş istikrarlı ve yok edilemeyen önemli soru. İhanet etmemek gerek ona?

Burada senin ışığının aydınlattığı yerler var, senin ışığının aydınlattığı başka yerler de var, ayrıca yine aynı ışıkla daha başka yerleri de aydınlatıyorsun. Pencereden birçok ilginç ayrıntıyı fark edebilirdim, ama meraklı değilim bunlara: merakımın beni uzaklaştırmayı yeğleyeceği yerde olduğumuzu bilmek yeter bana. Böyle her yandan, her an, hiçbir yerden gelmeyen, sadece görüntüleri çeken, daha sonra iten, hafif düşünceleri çeken daha sonra onları iten bir ışıkla aydınlatılmak fazla doğrusu. Aydınlığın seninle bir ilişkisi olduğundan emin değilim. Ben, senin aydınlatmadığına, başka bir gün doğmadan, karanlığın beyazlaştırdığı sınırlarda durduğuna inanma eğilimindeyim. Sınırları, bir nokta dışında titizce belirlenmiş bu ışık çukurunda yatıyor olduğumu biliyorum. Hatırla: gözler kapalı

ve ağız da kapalı. Büyük olasılıkla odada oldu bu. Göz kapaklarımın altında derin, kadifemsi, uykunun muhafaza ettiği, düşlerin sürekli yeniden doğduklarını hissettikleri zengin ve sıcak bir siyahlık vardı; ve hiç kuşkusuz birçok parçamda ölmüştüm zaten, ama siyahlık hâlâ canlıydı. Uzun süre, belki de ebediyen direndi. Siyahlığın yanında, belki de içinde duruyordum. Sabırsızlanmadan bekliyor, siyahlığın renksizleşeceği ve renksizleşirken son beyazlığı doğurmaktan geri durmayacağı anı hafiflik içinde gözlüyordum. Nihai gün, ölülerin güneşi. Belki bu içine daldığım, bu çok beyaz ışığın ta kendisi.

Sen ki, olup bitenin ötesinde, olmayanı da gözlüyorsun, onunla karışmanı, hiç değilse onu haber vermeni isterdim. Yavaş yavaş yok olan ve bir an, açıkça görme hayali veren siyahlık mısın sen? Sen sadece beni ona ve de ondan vazgeçmeye hazırlayan sabır mısın? Gökyüzü adını verdiğimiz, sürekli gerileyen, zayıflayan o siyah nokta bana, içinde söndüğüm canlı siyahlıktan kalacak olanın hepsi miydi? Az bu. Ya sen, onu tutmak için mi yoksa dağıtmak için mi mücadele ediyorsun? Onu izleyen, onun ardından gelen kesinliği ilan etmek için mi, yoksa ele vermek için mi mücadele ediyorsun? Bu düşüncenin bu kadar ayrı olması tuhaf, tuhaf bir acı.

Bu soğuk saydamlık gece mi o halde? Karlı bir gün gibi. Bozulma, ya da yabancı görüntü olmaksızın siyahın arkasından gelen siyah mı?

Bil ki işlerin uzamasını istemiyorum ben. Yorulmadım bundan, tersine hiç yorgun değilim, yorgunluktaki inat yok. Kopmadan başkası olmayan sana bağlıyım. Bana yükleyeceğin o ağırlıkla hafifim. İyi biliyorum ki her halükârda yoksun ve bizi birbirimize bağlayan da bu. Ama beni düşsüz ve imgesiz olarak, eski hilelerini hatırladığım bir eylemle seninle birleşme tehlikesi içine düşüren de bu. Üstüne titrediğin boş aydınlığın keskin tarafı: farklılaştırmamak gerek onu.

Zaman zaman, bana öyle geliyor ki, sanki ben büyük düşünceymişim ve sen de, hâlâ sürekli bana karşı olduğunu düşünmeme arzusuyla ona karşı düzenlenen saldırı.

Niçin beni düşünmek istemiyorsun? Güçsüzlük mü, kayıtsızlık mı bu, kör bir arzu mu? Sen bir yanda, ben bir yanda mıyım? Her ikimiz de aynı düşünce miyiz, bu ayrık aynılığın karıştırılmamak ve dengenin eşitliğini sağlamak için birbirlerinden ebediyen ayırdığı, bunun için yabancı olan, aynı ağır, yalnız ve hareketsiz düşünce miyiz? Gece, benim öteki gecede olduğum düşünce misin? Konuşan, sadece cevap vermeyen bir sessizlikle cevap

verdiğim, bütün soruları bana soran sadece sen misin? Sen her zaman, geride bıraktığım eskinin ciddi düşüncesi misin? Hâlâ orada olabilir misin?

Acı, acı düşünce, demek senin henüz olmadığın yerde olacaktım, düşünmeyi reddederek karşısında savaştığın büyük ben, içinde yer bulamadığın önemli kesinlik, seni özellikle anlamayan kişi olacaktım. Belki de, eğer benim zaten ve seninse henüz olmadığını bilme sorusu dile getirilemez. Bunun aramızda hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini sanıyorum. Bu kuşku –acı, acı, biliyorum onu– bizi kendine hayran bırakan hafifliğin bir biçiminden başka bir şey değil. Ve ben, eğer senden bariz biçimde daha hafifsem, bu hafifliğin nedeni bütün yüklerden kurtulmuş olmam değildir, ben sürekli bana yüklediğin ağırlık nedeniyle, seni oluşturan ret ve unutma ağırlığıyla hafifim.

Aramızda, seni sorgulama olanağını bana veren mahremiyet ilişkisi oldukça, öyle sanıyorum ki sen kendin olarak kalacaksın. Ama her şeye rağmen benim çabalarıma fazla güvenmemelisin. Senin dayanabileceğinden daha büyük bir kuşku buluyorum içimde. Konuşan kim? sen misin? sendeki ben miyim? sürekli aramızdan geçen ve kıyıdan kıyıya farklı farklı yankılanarak bize ulaşan fısıltı mı? Ah, nasıl titriyorsun, bu durumda, yüz çevirerek seni

kendisine doğru çektiğim sıkıntının önünden nasıl kaçıyor gibisin.

Korkmamalı. Bizi ayıran her durumda pek önemsiz bir şey: bir sükûnet, bir korku anı, ama aynı zamanda da sükûnet.

Sana, dışına çıktığımda mekânı açan ve belki de beni ebediyen alıkoyarak uzaklaştırmak için onu açık tutan son düşünce gibi bakma basitliğine düşmediğimi bil. Olmasın bu. Sen benim son düşüncem olsaydın, ilişkilerimiz kısa sürede katlanılır olmaktan çıkacaktı. Senin mevcudiyetinde sabit olan şeyi hayal etmek çok zor olacaktı, ve gizlediğin sivri uç, sarsılmaz bir otoriteyle çevresinde kendi kendini topladığın boşluk, seni gökyüzü gibi hareketsiz ve sağlam kılan tüm bunlar artık değişemeyen ve üstünde, konuşmayı reddeden acının kapanmasıyla delinmiş, sanki kendi üstüne iğnelenmiş gibi durduğun o düşünceden geliyordu büyük olasılıkla.

Üstünde açılma arzusu duyduğun geniş düşünce yerine çok küçük bir düşünce olmaktan mı acı çekecektin öyleyse? Çok küçük düşünce, o halinle hoşlanıyorum senden. Hangi düşünce olursa olsun, son onu, doğrusunu söylemek gerekirse senin kesinliğinin, yanıltıcı gibi görerek geri çevirmek zorunda olduğu bir kaymayla sonsuzca, sınırsızlığa

dek titretir. Yoksa koruduğun ve korkunç bir sıkışmayla yeniden üstüne kapandığın o noktayla karşılaştırdığında sana hâlâ az gelen, sana vasat ve değersiz görünen sınırsızlık mı?

Niçin vazgeçmek istemiyorsun? Niçin hiç bıkmadan, enginliği, olduğun yerde görebileceğim bir yüz gibi duran basitliğe indirgiyorsun? Senin için ben neysem o olan, benim için sen neysen o olan, içine gömüldüğünde tam anlamıyla kendi üstüne yerleşeceğin, soruna cevap olan, cevabı kendin olan geceyi istemiyor musun? Birbirimizde erimemiz gerekiyor. Senin için son olan, bende kesinlikle başlangıç olacaktır. Çemberin mutluluğu çekmiyor mu seni? Seven hafıza, olmamış olanın hatırası, önceliyorsun beni. Bir umut gibi önceliyorsun beni, oysa ben, aynı zamanda senin kavuşmak zorunda olduğun, kendi kendini kavuşturacağın şeyim. Düşün bunu, aşırı düşünceye ekle bunu.

Şu bir gerçek ki, ben de seninle orada, ufkun üstünde, karşımda duracak bir yüzle konuşur gibi konuşmak istiyorum hâlâ. Görünmez yüz. Her zaman daha görünmez olan bu yüzün mekânı ve aramızdaki sükûnet. Sanki bunu hatırlamak için, arzu ve hatırayı olabildiğince uzağa götürmek için ölmüştüm. Bir şey hatırlamak için mi ölünüyordu? Sen bu hatıranın mahremiyeti mi olacaktın? Sen

tam benim karşıma yerleşesin diye mi konuşmalıyım? Ve de sen kendin, son bir kez, sükûnetin yanında bu ince kapalı yüz olma gereksinimi duymuyor musun? Büyük düşünce ve büyük kesinlik tarafından bakılmanın nihai olasılığı.

İkimizi çeken de bu sanıyorum: beni, senin bir yüz olman, bir yüzde görünür olan şey, seni de, benim için bir kez daha bir yüz olmak, bir düşünce, aynı zamanda da bir yüz olmak. Gecenin içinde, gecenin fark edilmeden silinmesi için görünür olma arzusu.

Ama ansızın duyduğum sızlanma: bende mi? sende mi? "*ebediler, ebediler; biz ebediysek eğer, nasıl öyle olduk? Yarın nasıl öyle olacağız?*"

Hatırlamanın ve ölmenin –belki de ölmüş olmanın– her zaman çakıştıkları bir an vardır dedi. Aynı eylemdir bu muhtemelen. Her şeyin hatıraya dönüştüğü, yönü olmayan saf hatıra. Ölmek için hafızadan yararlanmayı bilmenin yeterli olacağı büyük güç. Ama kullanılamayan güç. Kendi kendini hatırlamak için talihsiz bir girişim, geri çekilme, unutuş önünde geri çekilme ve hatırlayan ölüm önünde geri çekilme.

Neyi hatırlıyor? Kendi kendisini, hatıra olarak ölümü. İnsanın öldüğü muazzam hatırayı.

Önce unutmak. Sadece hiçbir şey hatırlamadığı-

nı hatırlamak. Unutmak: her şeyi sanki unutuşla hatırlamak. Her hatıranın parladığı derinlemesine unutulmuş bir nokta vardır. Her şey hafızada, unutulan bir şeyden, çok küçük bir ayrıntıdan, her şeyi tamamen geçiren küçücük bir yarıktan itibaren yüceltilir.

Unutınam gerekliyse, seni ancak unutarak hatırlamak zorundaysam, hatırlanacak olanın kendi kendisi tarafından derinlemesine unutulacağı ve unutuşunu bu hatıradan ayıramayacağı söylenmişse, ben hâlâ ve uzun süredir sana, ancak ona karışmış ve onu kendisinden gizleyen imgelerle karışmış olarak ulaşabileceğimi seziyorsam, bilesin ki...

Olduğum, bu arada beklediğim, ona doğru, senden uzakta, sana doğru indiğim hatıra, sanki belki de var olmayan sen, kaybolanın sakin direnişi içinde, beni bir hatıra yapmaya ve beni sana hatırlatabilecek şeyi, her ikimizin de karşı karşıya *ebediler, ebediler* sızlanışıyla sarılmış olarak durduğumuz büyük hafızayı aramaya devam ediyormuşsun gibi beni sadece uzun süredir olmadığım yerde tutan, hatırası olmayan bu hatıranın mekânı; orada olmadan beni içine çektiğin ve seni görmeden ve senin orada olmadığını bilerek, bilmeyerek, bilerek seni ortaya çıkardığım soğuk aydınlığın mekânı. Büyüyemeyenin büyümesi, boş şeyleri boşuna bek-

leme, sessizlik ve sessizlik arttıkça söylentiye dönüşüyor. Sessizlik, bu kadar gürültü yapan sessizlik, sükûnetin sürekli telaşı, korkunç dediğimiz, ölümsüz yürek bu mu? Yatıştırmak için, sakinleştirmek ve her zaman daha da sakin hale getirmek için, sonlanmasını, sürmesini engellemek için gözettiğimiz o mu? Kendim için korkunç olan ben olabilir miyim? Ölü olmak ve hâlâ, sizi ölümün hatıra yapması için bir şey beklemek.

Bekleyiş, bir yüzün beklenmesi. Mekânın hâlâ bu beklemeyi taşıyabilmesi tuhaf. En karanlık şeyin, bu şiddetli, bir yüze bakma arzusu olması tuhaf. Burada onlardan çok var, doğru. Bazıları çok güzel, hatta bütün yüzlerde belli bir güzellik var ve bazıları, koridorda farkına varabildiğim kadarıyla belki sükûnet ve sessizlik içinde kendileri asıl çekime boyun eğdikleri ölçüde olağanüstü çekiciler. Ama benim istediğim tam anlamıyla bu değil. Belki çok fazla yüz görüyormuş gibi oluyorum, ama aslında tek bir yüz var ve bu yüz ne güzel, ne dost, ne düşman, sadece görünür bir yüz: sen olduğunu düşündüğüm, sende bulunan ortaya çıkma reddi yüzünden, o ağır hareketsizlik, hiçbir zaman sapmadığı doğruluğu, hiçbir zaman bulanıklaşmasına izin veremeyeceği saydamlığı yüzünden kesinlikle sen olan bu yüz. Ve gözükebilen sadece bulanandır.

Kimi zaman bazı şekiller bir araya gelerek böyle bir yüz oluşturmaya çalışıyorlarmış gibi geliyor bana. Sanki tüm bu şekiller, onu mevcut kılmak için sonsuzca birbirleri üstünde yükseliyorlar. Öyle görünüyor ki, her biri, hepsinin onun için biricik olmasını ve her biri için, tüm diğerleri olmak isteyerek, tüm diğerleri için biricik olmayı isterdi. Boşluk sanki hiçbir zaman yeteri kadar boş değilmiş gibi. Kaybolan ve yeniden buluştuğumuz bir neşe patlaması içinde sürekli bir araya gelen imgelere duyulan ezeli-ebedi özlem, bizi kaldıran ve hiç durmadan gecenin düzensizliğine karıştıran hata. Yanılsama, yanılsamanın mutluğuna karşı direnmek niye? Bütün bu şekiller niçin aldatamıyorlar beni? Seni bir an için görünür –daha görünmez– kılabilecek o mekân düşüncesiyle niçin uzakta tutuyorsun beni onlardan?

Sen belki istisna, kararmayan aydınlık olacaksın. Belki burada dalga dalga sakinleşen, bizi coşturan bir sükûnet titremesi, kendi çevremizdeki hafif nöbetçiler haline gelen titreme içine düşmeden korkunun kapılarını aşacaksın. Ama seni görmem gerekiyor. Büyük gece mekânı bir an yüzleşmesi gereken bu yüzde sakinleşinceye kadar eziyet etmem gerekir sana. Saydamlıktan vazgeçmemen gerekliydi sanki ve aydınlık, her zaman daha aydınlık kalman gerekliydi, başkalarının telaşlı görünür ol-

ma mutluluğu içinde kaybettikleri şeylerin sende gözükmesi için düşünülmeyenin inkârına kadar aydınlık... Çok güzel bulanık şekiller. Bir yüz bu olamaz. Nihai yüz sadece beklenmedik ve erişilmez bir biçimde ortaya çıkar. Belki de boşluk olan yüz. Bu yüzden boş mekânı koruyup, gözetmen gerekiyor, tıpkı benim onu başkalaştırmak için beklemem gerektiği gibi; birlikte verdiğimiz bir mücadele bu, uzakla yakınız birbirimize, paylaştığımız her şeyde yabancıyız birbirimize, dokunulmaz olana dokunduğum ve beni mesafeli, senden oluşmuş ve beni senden ayıran bir mesafede tuttuğun mevcudiyettir bu: ışık çukuru, gömülmüş olduğum aydınlık. Yüz, beklemenin yüzü, oysa beklenende yok bu yüz, bütün beklenenlerin beklenmeyeni, öngörülemeyen kesinlik.

Ah, birlikte canlı olmuş olduğumuz gerçekse eğer –ve sen, sen zaten bir düşünceydin– aramızdan akıp giden bu sözcüklerin bize bizden gelen bir şey söylemeleri mümkünse eğer, bir zamanlar ben senin yanında hep o hafif, açgözlü, göründüğün halde seni görmeye doymayan, seni daha da görünür hale getirmek, yavaşça ve anlaşılmaz biçimde sadece görünür olabildiğin, şeklinin yüzün çıplaklığı haline geldiği ve ağzının ağza dönüştüğü o noktaya çekmek isteyen o belirsiz istek olmadım mı? Bana bir an şunu söylemedin mi: "Öldüğünüz-

de tamamen görünür olacakmışım, mümkün olamayacak kadar ve tahammül edemeyeceğim kadar görünür olacakmışım gibi bir izlenim var içimde." Tuhaf, tuhaf söz. Bunu şimdi mi söylüyorsun? Bu anda mı ölecekti o? Onda, onun yanında her zaman ölen sen misin? Yeterince ölü, yeterince sakin, yeterince yabancı olmamış olması mümkün mü? Arzuyu, hatırayı daha uzaklara mı götürmesi gerekiyor? Her zaman gizlenen ve senin yavaşça, büyük bir güç göstererek, çektiğin ve tekrar unutulmaya bıraktığın incecik ve çok uzaklardaki sivri uç bu mu?

Düşünce, belli belirsiz düşünce, sakin düşünce, acı.

Daha sonra o nasıl sakinleştiğini sordu. Kendi kendine konuşamazdı bunu. Sadece sözcüklerle ilişki içinde neşeli hissediyordu kendisini: "Daha sonra o..."

Maurice Blanchot

Son İnsan

Tüm yaşamını edebiyata adayan Blanchot, modern Fransız yazınındaki en esrarengiz metinlerin yazarı olarak nam salmıştır. Her ne kadar eleştiri yazılarında kurgusal eserlerini dolayımlı olarak aydınlatmış olsa da, bir miktar karanlık yapıtında her zaman yer buluyor gibidir. Yine de Blanchot, Joyce'un aksine "okunamaz" metinler ya da Mallarmé gibi müzikal metinler yazmaz. Blanchot'nun kurgusal eserlerinin dolayımsız açıklığı, okuru, metnin anlamının, metnin içinde ulaşılabilir olarak bulunduğu beklentisine yönlendirir. Blanchot için okuma ve yazma birbirlerinden ayrılamaz eylemlerdir ve Blanchot bir yazardan önce okurdur. Eseri başta Hegel'le, sonra Heidegger, Nietzsche, Levinas ve Bataille'la diyalog oluşturur.

Blanchot kuşkusuz Hegel diyalektiğince temsil edilen, sonunda her şeyin Mutlak Bilgi çerçevesinde yeniden ele alınacağı uyarısını önemsemiştir. Hegel tarihin bir sona ulaşacağını iddia eder; sistemin amacı, bu amaca ulaşmadaki süreçle birleşecektir. Tüm Blanchot külliyatı, Hegel felsefesinin ana ilkesi olan ve tarihin sonunda olduğu ima edilen türdeşliğin önlenemezliğinin reddi olarak görülebilir. Bu anlamda her Blanchot eseri, bir diğerini önceliyor ya da tamamlıyor gibidir. *Yüceler Yücesi*'nde "tarihin sonu"nu tartışan Blanchot, *Son İnsan*'da aynı meseleyi ele almayı sürdürür.

ISBN 975-997-122-4

9 789759 971229

8.00 YTL